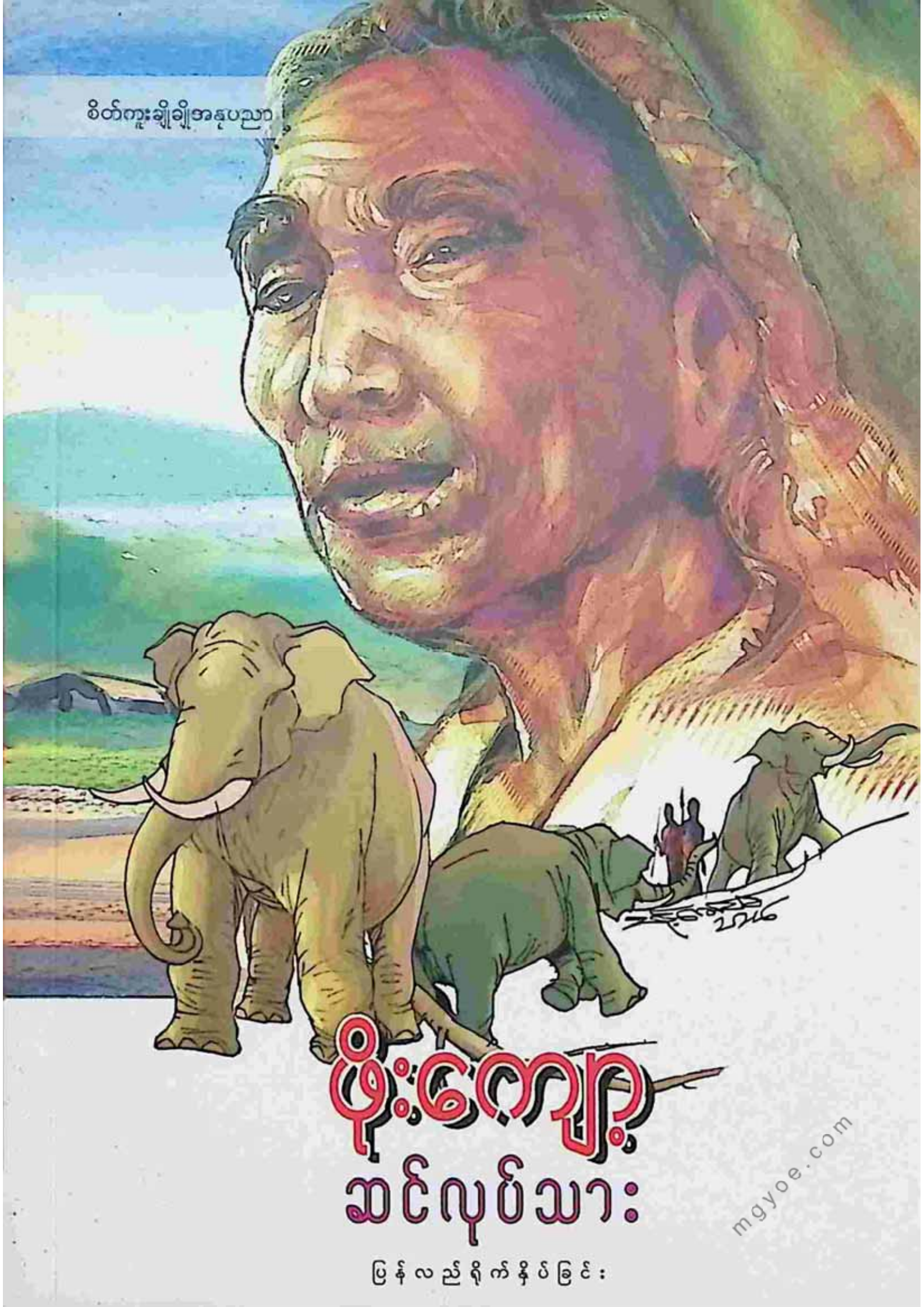

စိတ်ကူးချိုချိုအနုပညာ

ဖိုးကျော့
ဆင်လုပ်သား

ဖြန်လည်ရိုက်နှိပ်ခြင်း

mgyc.com

mgv06.com

ဇိုးကျော့
ဆင်လုပ်သား

fic0053

2200.00 Ks

ဆင်လုပ်သား၊ ဖိုးကျော့

မျက်နှာသုံးပန်းချီ-သန့်ဇော်သစ်၊ စာမျက်နှာ ၂၅၇မျက်နှာ၊ ၁၂ • ဂဝင်ဘီ x ၁၈ • ၅ ဝင်ဘီ

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်ဦး၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ(၀၀၅၃၈)၊ ၈၅၊ ၁၆၄လမ်း၊ တာမွေ၊ ရန်ကင်း။

ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ဝင်းမာ၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်(၀၀၄၁၂)၊ ၁၁၇၉၊ မစိုးရိမ်လမ်း၊ ရန်ကင်း။

၂၀၁၆၊ စက်တင်ဘာလ၊ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ခြင်း၊ ၁၉၇၃ စာပေဓိမာန်ထုတ် ပထမအကြိမ်မူ၊ အုပ်ရေ ၅၀၀၊

ရောင်းစျေး ၂၂၀၀ ကျပ်

email: skccph@gmail.com ; P.O.Box: 705
www.facebook.com/SKCCmyanmarbook
www.skccmyanmarbook.com

စိတ်ကူးချိုချိုစာအုပ်

ဆင်လုပ်သား
ဖိုးကျော့

မြန်မာ့စာပေအဖွဲ့ချုပ်၊ ၂၀၁၆

Handwritten text, possibly a signature or name, consisting of several lines of cursive script.

မာတိကာ

-	စာရေးသူအမှာ	(က)
၁။	ကမ္ဘာဆင်အမျိုးမျိုး	၁
၂။	ဆင်လေ့လာရေးခရီး	၈
၃။	ဆင်မိတ်လိုက် သားမွေးခြင်း	၂၀
၄။	မြန်မာ့ဆင်အမျိုးအစား	၃၂
၅။	ဆင်၏သဘာဝစရိုက်	၄၉
၆။	ကျမ်းလာဆင်နှင့် ဆင်ဖြူတော်	၆၃
၇။	ဆင်မုန်ယိုခြင်း	၇၂
၈။	ဆင်ဆိုး	၈၂
၉။	ဆင်စွယ်	၉၄
၁၀။	ဆင်ရိုင်းများထောင်ဖမ်းခြင်း	၉၈
၁၁။	သင်ကြားလေ့ကျင့်ပေးခြင်း	၁၂၇
၁၂။	ကြိုးကွင်းစွပ်ဆင်ဖမ်းနည်း	၁၃၇
၁၃။	မေ့ဆေးသေနတ်နှင့် ပစ်ဖမ်းခြင်း	၁၄၈

၁၄။	ဆင်၏ကျန်းမာရေး	၁၅၇
၁၅။	ဆင်ငယ်များကို မှိုန်းသင်ခြင်း	၁၇၇
၁၆။	သစ်ဆွဲဆင်နှင့် သစ်လုပ်ငန်း	၁၉၇
၁၇။	ဆင်ဦးစီး	၂၁၅
၁၈။	ဆင်နှင့် ရေ	၂၂၇
၁၉။	ဆင်ကျောင်းစခန်း	၂၃၈
၂၀။	ရေဆင်	၂၄၂

စာရေးသူ၏အမှာ

ဤစာအုပ်တွင် ဆင်နှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို ချည်း ရေးသားထားသော်လည်း ပြီးပြည့်စုံပြီဟု ကျွန်တော် မယူဆပါ။ ဆင်အကြောင်းရေးသားရန် အကြောင်းအရာများမှာ ထူးထွေးများပြား၍ ကျွန်တော်၏ လေ့လာမှုတွင် ဟာကွက်များ၊ ချွတ်ယွင်းချက်များ မုချရှိပါ လိမ့်မည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တတ်နိုင်သမျှ စူးစမ်းလေ့လာ၍ ရေးသား ထားသော ဆင်ရိုင်းများကိုဖမ်းဆီးခြင်း၊ အိမ်မွေးခြံပေါက်ဆင်များကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ သင်ကြားလေ့ကျင့်ခြင်း၊ သစ်လုပ်ငန်းတွင် အသုံး ချခြင်း အစရှိသည့် အကြောင်းအရာများသည် အတော်အတန်ပြည့်စုံ လိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ကျွန်တော်သည် ဤစာအုပ်ကို ရှစ်လနီးပါးအချိန်ယူလေ့လာ မေးမြန်း၍ ရေးသားပြုစုခဲ့ပါသည်။ ဤစာအုပ်ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ ကူညီခဲ့ကြသော သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ အထူးအရာရှိ ဗိုလ်မှူး စိုးညွန့် (ထိလာစစ်သူ)၊ အတွင်းရေးမှူး ဦးကျော်၊ မန်နေဂျာ ဦးကျော်ခင်၊ ဦးအောင်ခင်၊ ဦးသာဒွန်းအောင်မြင့်၊ ဦးအေးမောင်သူ၊ ဦးသန်းလွင်၊ ဦးဘညို၊ တိရစ္ဆာန်ဆေးကုဝန်ထောက် ဦးကျော်မြင့်၊ သစ်ထုတ်လုပ်ရေး

ရုံးစာရေး ဦးကျော်ဝင်း၊ မိုးမိတ်သတင်းထောက် ဦးသက်ဝေ (ရွှေလင်း
သက်ဝေ)၊ ကဒူးကဏန်းအမျိုးသား ဆင်အုပ်ကြီး ဦးအောင်လုံ၊ သစ်အုပ်
တောအုပ် ဦးစံဘော်နှင့် ဦးချစ်၊ ဆင်ခေါင်း ဦးမြဝေ၊ သောင်ဆရာ
ဦးစောမြဗိုလ်နှင့် ဓာတုဗေဒစက်ရုံမှ စာရေး ဦးအေးထွန်းတို့အား အထူး
ကျေးဇူးတင်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။ ။

ဖိုးကျော့

(၁) ကမ္ဘာဆင်အမျိုးမျိုး

လူတို့သည်သမိုင်းမစတင်မီ ခေတ်အခါကပင် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအား နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့်ဖမ်းဆီး၍ မိမိတို့အကျိုးစီးပွားအတွက် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတို့တွင် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

လူသားတို့၏သမိုင်းသည် တစ်ခေတ်မှတစ်ခေတ်သို့ ပြောင်းလဲရွေ့လျားလာခဲ့သော်လည်း တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များကိုဖမ်းဆီးပြီး စီးပွားရေး၊ မွေးမြူရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးတို့တွင် အသုံးချနေခြင်းမှာ ယခုခေတ်အထိပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအထဲတွင် 'ဆင်'သည် အရေးပါအရာရောက်ဆုံး တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါဖြစ်ကြောင်း မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် ဆင်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးက သိရှိကြသည်။ ကုန်းတိရစ္ဆာန်များထဲတွင် ဆင်သည် ကိုယ်ခန္ဓာအကြီးမားဆုံးနှင့် သက်ဆိုးအရှည်ဆုံး၊ အယဉ်ပါးဆုံးတိရစ္ဆာန် ဖြစ်သည်ဆိုက မှားမည်မဟုတ်ပေ။ ရှေးပဝေသဏီခေတ်မှ ကျန်ရှိခဲ့သော အံ့ဩဖွယ်ရာ သတ္တဝါကြီးများထဲတွင် ဆင်သည် ထိပ်ဆုံးကပါဝင်သော တိရစ္ဆာန်တစ်မျိုးဖြစ်၏။ ရှေးခေတ်

မှ ယနေ့အထိ မျိုးဆက်မပြတ်ဘဲ အံ့ဩဖွယ်ရာကျန်ရှိနေသော သတ္တဝါကြီးများမှာ ဆင်၊ ကြံ၊ ရေမြင်းနှင့် ကုလားအုတ်များဖြစ်ပေရာ ယင်းတို့တွင် ဆင်နှင့်ကုလားအုတ်တို့မှာ အသိဉာဏ်အရှိဆုံးနှင့် လူတို့အား အကျိုးအပြုဆုံး သတ္တဝါများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသတ္တဝါတို့သည် သဘာဝအလျောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော သတ္တဝါများ ဖြစ်ကြပေရာ ယင်းသတ္တဝါကြီးများကို မလေ့လာလျှင် ဝေးလံမှုန့်မွှားလှသော ရှေးပဝေသဏီက သတ္တဝါတို့အကြောင်းကို သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် သက်ရှိသတ္တဝါကြီးများသည် လူသားတို့၏ သမိုင်းကိုပြုစုလေ့လာရာ၌ အရေးပါအရာရောက်သော သတ္တဝါကြီးများအဖြစ် ဆက်လက်တည်တံ့လျက် ရှိကြလေသည်။

ဤတိရစ္ဆာန်ကြီးများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် လူဟူ၍ မပေါ်ပေါက်မီ ရှေးပဝေသဏီကပင် ဆင်သည် တိရစ္ဆာန်ထဲတွင်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံးမှာ တိရစ္ဆာန်တစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပေမည်။ ရှေးအခါက ဆင်များသည် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင် ရှိခဲ့ကြသည်ကိုထောက်၍ ရှေးဆင်ကြီးများသည် ရာသီဥတုမျိုးစုံတွင် ထိုက်သင့်သလို လှည့်လည်နေထိုင်ခဲ့ကြကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

လွန်လေပြီးသောအခါက 'မမ္မတ်' ခေါ် ရှေးဆင်ကြီးမျိုးသည် အင်္ဂလန်မှ ဗယ်ရင်ရေလက်ကြားအထိ ကျက်စားရာမှ အမေရိကတိုက်သို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုရှေးဆင်များသည် အမွေးအမှင်ထူ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမမ္မတ်ဆင်များသည် အေးသောရာသီဥတုရှိ ဒေသများ၌ နေထိုင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ မမ္မတ်ရှေးဆင်ကြီးများသည် ကမ္ဘာဦးသူများနှင့် ခေတ်ပြိုင်ရှိခဲ့ကြရာ သူတို့၏အသားသည် လူများစားသောက်ရန် အစာဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အရေသည် လူတို့၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်ခဲ့၍ မမ္မတ်ဆင်၏အစွယ်ကို လူတို့ပုံကူးခဲ့ကြသည်။ ဆင်စွယ်ပေါ်၌ ကမ္ဘာဦး

သူတို့ရေးဆွဲခဲ့သော ပုံကြမ်းတို့ကို လေ့လာကြည့်ရှု၍ လူနှင့် မမ္မတ်ဆင်ကြီးတို့သည် ကမ္ဘာကြီးကိုစိုးမိုးရန် အပြိုင်အဆိုင်ကြိုးစားခဲ့ကြသည်ဟု ပညာရှင်များ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည်။

ဘူမိဗေဒအရဆိုလျှင် မမ္မတ်ရှေးဆင်ကြီးများသည် နှစ်များမကြာမီကမှ ကမ္ဘာပေါ်မှ ပျောက်ကွယ်ဆုံးပါးသွားခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့၏ အသေကောင်များကို အလွန်အေးလှသော ဆိုက်ဘေးရီးယားပြည်နှင့် ရုရှားနိုင်ငံတို့တွင် ရေခဲရွံ့နွံများအောက်၌ နှစ်ပေါင်းများစွာ နစ်မြုပ်ဖုံးကွယ်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

‘ဒင်းဗတ်ကလန်’ မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် နှစ်ပေါင်းထောင်သောင်းများစွာက ညွန်ပျောင်းထဲ၌ နစ်မြုပ်နေခဲ့ပြီးမှ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရရှိခဲ့သော မမ္မတ်ခေါ် ရှေးဆင်သားကို မိမိဧည့်သည်များအား ကျွေးမွေးခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းတစ်ရာလောက်ကလည်း လယ်နမြစ်ဝအနီးတွင် မမ္မတ်ရှေးဆင်ကြီးတစ်ကောင်၏ အလောင်းကို တွေ့ခဲ့ရသေးသည်။ တွေ့စဉ်က ဆင်၏ဦးနှောက်သည် မပျက်စီးသေးပေ။ မျက်စိတို့သည် ဦးခေါင်းမှ ပြူးထွက်လျက်ရှိသည်ကလွဲလျှင် အသား၊ အမွေး၊ အတွင်းပိုင်းကိုယ်အင်္ဂါတို့ကို မပျက်မယွင်းတွေ့ရသည်။ နောက်ဆုံးစား၍ အစာမကြောဘဲ ရှိနေသေးသည့် ထင်းရှူးပင်ပေါက်ကလေးများကိုပါ အစာအိမ်ထဲ၌တွေ့ခဲ့ရ၏။ ဆိုက်ဘေးရီးယားပြည်သည် မမ္မတ်ရှေးဆင်တို့၏ သင်္ချိုင်းဖြစ်ခဲ့ပေရာ ဆင်စွယ်များကို နိုင်ငံခြားသို့ပင် အမြောက်အမြား တင်ပို့ခဲ့ရသည်။ ဆိုက်ဘေးရီးယားပြည်၌ မမ္မတ်ဆင်များ မည်မျှပေါ်ခဲ့သနည်းဟူမူ အချို့ကျွန်းကလေးများသည် ထိုဆင်များ၏ အရိုးပုံများပင် ဖြစ်ကြသည်ဟု ပညာရှင်များက ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။

ရှေးဆင်ကြီးများစာရင်းထဲတွင် မမ္မတ်ဆင်နှင့်အတူ မတ်စတိုဒန်

နှင့် ဒိုင်နိုသာရိယမ်ဆင်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ ယခုအခါ အာဖရိက ဆင်နှင့် အာရှဆင်တို့သာ ကမ္ဘာပေါ်၌ ကျန်ရှိတော့သည်။ ရှေးမမ္မတ် ဆင်ကြီးများသည် တစ်ဆယ့်သုံးပေထိ မြင့်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ သို့သော် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၁၀ ပေမျှဖြစ်၍ ယခုခေတ်ဆင်တို့ထက်ပင် နိမ့်သည်ဟုလည်း ဆိုကြပြန်သည်။ အိန္ဒိယပြည်မှ 'နာဘဒ္ဒ' ခေါ် ဆင် တစ်မျိုးမှာမူ ၁၆ ပေထိ မြင့်သည်ဟု သိရသည်။ ထိုသို့ဆိုလျှင် ယခု ခေတ်အကြီးဆုံးဆိုသောဆင်ထက်ပင် ထိုနာဘဒ္ဒဆင်များက လေးပေ လောက်ပိုပြီး မြင့်နေပြန်သည်။

ဆင်တို့၏ အကြီးအသေးမှာ အစားအသောက်နှင့် ရာသီဥတု ရေမြေပေါ်တွင် တည်သည်ဟု တိရစ္ဆာန် သုတေသနပုဂ္ဂိုလ်များက ဆိုကြသည်။ ပရိုဗိုဆစ်ဒီယမ် ဆင်မျိုးစဉ်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ဆင်တို့ ၏အရွယ်မှာ နာဘဒ္ဒဆင်ကြီးများမှ ကျောက်ဆင်အထိ အစား စားရှိသည်။ ကျောက်ဆင်တို့သည် ရှတ်တလန်မြင်းပုလောက်သာကြီး ရာ ကမ္ဘာ့မြောက်လုံးခြမ်းကို ရေခဲလွှမ်းသည့်ခေတ်က ယင်းတို့သည် မော်လတာကျွန်းစု၊ ဆိုက်ပရပ်ကျွန်းနှင့် အနီးအနားမှကျွန်းအချို့သို့ အခါများစွာ သွားရောက်ကျက်စားခဲ့ကြ၏။ ထိုခေတ်ထိုအခါက မြောက်အမေရိက တိုက်တွင် မမ္မတ်ရှေးဆင်ကြီးများနှင့်အတူ မတ်စတို ဒန်ရှေးဆင်ကြီးများပါ ကျက်စားခဲ့ကြသည်။ ယင်းဆင်ကြီးတို့၏ အရိုးစုများကို အမေရိကန်ပြတိုက်တို့၌ ဆင်ယင်ပြသထားသည်။

ယခုအခါ ကမ္ဘာပေါ်၌ ဆင်ကို အာရှဆင်နှင့် အာဖရိကဆင်ဟု နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားထားသည်။ ဆပ်ကပ်ပွဲများနှင့် တိရစ္ဆာန်ရုံများတွင် တွေ့နေမြင်နေကြရသော ဆင်များမှာ များသောအားဖြင့် အာရှဆင်များ သာဖြစ်ကြသည်။ သစ်ဆွဲရာတွင် အသုံးပြုသောဆင်များမှာလည်း အာရှ ဆင်ပင်ဖြစ်၏။ များသောအားဖြင့် အာဖရိကဆင်များကိုမူ လူတို့က

ဖမ်းဆီးပြီး ယဉ်ပါးအောင် သွန်သင်၍မရပေ။ ယင်းတို့မှာ လူတို့၏ စီးပွားရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတို့တွင် အသုံးပြုနိုင် လောက်အောင် ယဉ်ကျေးလိမ္မာခြင်းမရှိပေ။

အာရှတွင် ဆင်လေးမျိုးရှိ၏။ အိန္ဒိယ (သို့မဟုတ်) မြန်မာဆင်၊ သီဟိုဠ်ဆင်၊ မလေးရှားဆင်နှင့် ဆုမတ္တရာဆင်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုလေးမျိုး စလုံးသည် နိုင်ငံ၏အမည်ကိုလိုက်၍ ခွဲခြားခေါ်ကြသော်လည်း တစ်မျိုး နှင့်တစ်မျိုးမှာ အသွင်တူ၊ ရုပ်တူ၊ အလုံးအထည်၊ စရိုက်သဘာဝအတူ တူသာဖြစ်ကြသည်။

အာဖရိကဆင်နှင့် အာရှဆင်တို့၏ ခြားနားချက်မှာ အာရှဆင် သည် အာဖရိကဆင်ထက် နားရွက်ငယ်သည်။ ကိုယ်ရေအသားချော မွတ်သည်။ နှာမောင်းများရှူး၍ သေးသေးသွယ်သွယ်ရှိသည်။ အာရှ ဆင်မမှာ အစွယ်မရှိပေ။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌မူ အထီးရော အမပါ အစွယ် မရှိဟု သိရသည်။ ဤသည်မှာ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဆင်များစားရသော အစားအစာကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သီဟိုဠ် ဆင်များသည် မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ မလေးရှား၊ ဆုမတ္တရာဆင်များကဲ့သို့ အလုပ်ကြမ်းမလုပ်နိုင်ကြပေ။ အနည်းအကျဉ်းသော ဝန်စည်စလယ် လောက်ကိုသာ သယ်ပိုးရွက်ဆောင်နိုင်ကြသည်။

အာဖရိကဆင်မှာ အာရှဆင်ထက် အရပ်ပိုရှည်သည်။ နားရွက် ကြီးမားသည်။ နှာမောင်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် ရစ်ဝိုင်းပတ်လည်လျက် ရှိသော အဖုအထစ်များ ကြီးသည်။ အစွယ်များ ပိုမိုကြီးမားရှည်လျား သည်။ အာဖရိကဆင်များကို ယဉ်ပါးလာအောင် သွန်သင်ခြင်းမရှိသည် မှာ အာဖရိကတိုင်းရင်းသားတို့သည် ဆင်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းကို ကြိုးစားလုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သူတို့တွင် ဆင်များ နှင့် အလုပ်လုပ်သော မိရိုးဖလာအစဉ်အလာလည်း မရှိပေ။ အာဖရိက

ဆင်မှာ အာရှဆင်များကဲ့သို့ လေးလံသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ဆွဲငင်ရန် အတွက် ကိုယ်ခန္ဓာတည်ဆောက်ပုံ အချိုးအစားမကျသောကြောင့် ပင်ပင်ပန်းပန်း လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။

စစ်ပြီးစကမူ မြန်မာ၊ ကရင် ဆင်သမားအချို့ကို အာဖရိကအရှေ့ပိုင်းသို့ခေါ်ဆောင်ပြီး အာဖရိကဆင်များကို ဖမ်းဆီးလေ့ကျင့်ခိုင်းရန် ဗြိတိသျှအစိုးရက စီမံခဲ့ပေရာ ထိုစီမံကိန်းသည် မည်မျှအောင်မြင်မှုရှိခဲ့သည်ကို နောက်ပိုင်းတွင် လုံးဝမသိခဲ့ရပေ။

ဘီစီ ၂၁၈ ခုနှစ်က အာဖရိကမြောက်ပိုင်းမှ အီတလီပြည်၊ ရောမ မြို့တော်သို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ဖူးသော ကာသေးလူမျိုး ဟန်နီဘယ် စစ်ဗိုလ်ကြီး၏ တပ်မကြီးတွင် ဆင် ၃၇ ကောင် ပါဝင်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ဟန်နီဘယ်သည် ထိုဆင်များကို မည်သည့်ကိစ္စအတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြောင်းကို မသိရပေ။ ဆင်အကြောင်းကို အတော်စေ့ငုသေချာစွာ လေ့လာခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကမူ 'ထိုဆင်များသည် အာဖရိကဆင်များ မဟုတ်ဘဲ အာရှဆင်များသာ ဖြစ်ဟန်တူသည်။ အာဖရိကတိုက်၌ ဆင်များကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးသော အစဉ်အလာမရှိ၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ လေ့ကျင့်ယဉ်ပါးပြီးဆင်များကို ဟန်နီဘယ်က အသုံးပြုခြင်းဖြစ်တန်ရာသည်' ဟုဆိုသည်။

ရှေးအိန္ဒိယမင်းများသည် ရှေးမြန်မာမင်းများကဲ့သို့ စစ်တိုက်ရာတွင် ဆင်များကို ထောင်နှင့်ချီ၍ သုံးလေ့ရှိကြ၏။ ရန်သူမြို့များကို ဝန်းရံလုပ်ကြံရာ၌ ဆင်များမှာ မြို့တံတိုင်း အရံအတားများကို ဖြိုဖျက်ရန်အတွက် အလွန်အသုံးဝင်၏။ သို့သော်လည်း စစ်ပွဲ၌ဒဏ်ရာရသော ဆင်များမှာမူ အုပ်မနိုင်၊ ထိန်းမရဖြစ်၍ ကိုယ့်တပ်ကိုယ်ပြန်နင်းကာ အန္တရာယ်ပြုတတ်သည်လည်း ရှိ၏။

တရုတ်-မြန်မာ ငဆောင်ချမ်းတိုက်ပွဲ၌ ရန်သူတို့က မြားမိုးရွာချ၍ ဒဏ်ရာရသွားသော ဆင်တို့ကြောင့် မြန်မာများမှာ ဗရန်းသုန်းကား ဖြစ်ပြီး အရေးရှုံးနိမ့်ခဲ့ရပုံကို မာကိုပိုလိုက သူ၏မှတ်တမ်း၌ ဖော်ပြခဲ့သည်။

ရှေးပဝေသဏီက မမ္ဘတ်ဆင်များ ကျက်စားခဲ့ကြသည်ဆိုသော အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ယခုအခါ ဆင်များ တစ်စတစ်စ ပျောက်ကွယ်နေကြလေပြီ။ ကမ္ဘာပေါ်၌ ဆင်ကို လူတိုင်းအကျိုးစီးပွားအတွက် အများဆုံးအသုံးပြုကြသောနိုင်ငံမှာ မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဆင်များကို ယခင်ကသာမဟုတ် ယခုအထိ ရတနာတစ်ပါးကဲ့သို့ မွေးမြူခြင်း၊ ရှာဖွေဖမ်းဆီးခြင်း၊ ယဉ်ပါးလာအောင် သွန်သင်ဆုံးမပြီး သစ်လုပ်ငန်းတွင် အဓိကထား၍ အသုံးချနေရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

(၂) ဆင်လေ့လာရေးခရီး

စာပေဗိမာန်မှ စာတည်းများနှင့် ဆင်အကြောင်း စာအုပ်တစ်အုပ် ရေးသားရန် တိုင်ပင်ကြစဉ်က မည်သည့်နေရာသို့သွား၍ လေ့လာရမည် ဟု အတိအကျမဆွေးနွေးမိကြပေ။ စာပေဗိမာန်က သစ်ထုတ်လုပ်ရေးရုံး အထူးအရာရှိ ဗိုလ်မှူးစိုးညွန့်(ထီလာစစ်သူ)ထံသို့ အကူအညီပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံစာတစ်စောင်ပေးပြီး လွှတ်လိုက်၏။ ဗိုလ်မှူးစိုးညွန့်၏ အကူအညီဖြင့် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမန်နေဂျာ ဦးကျော်ခင်နှင့် တွေ့ရ၏။ ကျွန်တော်က ဆင်ယဉ်၊ ဆင်ရိုင်းများနှင့် ဆင်ဖမ်းနည်းများအကြောင်း လေ့လာရန်အတွက် ပြည် သို့မဟုတ် မင်းဘူးခရိုင်၊ စေတုတ္တရာကြီးဝိုင်း ဘက်ကိုသွားချင်သည်ဟု ပြောသောအခါ “ပြည်နဲ့ မင်းဘူးခရိုင်မှာက ကျုံးထောင်ဖမ်းတဲ့နည်း တစ်နည်းပဲရှိတယ်။ ပြီးတော့ တောဆင်ရိုင်း ဆိုလို့လည်း ဒီနှစ်တစ်ကောင်မှ မမိသေးဘူး။ ကျုံးသွင်းဖမ်းနည်း၊ ကြိုးကွင်းစွပ်ဖမ်းနည်း၊ မေ့ဆေးသေနတ်နဲ့ ပစ်ဖမ်းနည်းတွေကိုပါ လေ့လာ ချင်ရင်တော့ မိုးမိတ်ကိုသွားမှ အစုံအစေ့တွေ့ရမယ်။ မိုးမိတ်ခရိုင်မှာ ဆိုရင် ခုဆင်ရိုင်းတွေချည်း အကောင်နှစ်ဆယ်ကျော် မိထားပြီ။ နောက် လည်း မိဦးမယ်။ ကြုံကြုံကံရင် ကျုံးထဲမိထားတဲ့ ဆင်တွေကိုတောင်

တွေ့ချင်တွေ့ရမယ်။ ပြီးတော့ ဆင်ယဉ်သစ်ဆွဲဆင်ဝိုင်းတွေနဲ့ ဆင်နာရုံ ဆင်ကျောင်းစခန်းတွေလည်း ရှိတယ်။ ဘယ့်နှယ်လဲ မိုးမိတ်ကိုသွား ပါလား။ မိုးမိတ်မှာ တိရစ္ဆာန်ဆေးကု ဝန်ထောက်လည်းရှိတယ်။ ခင်ဗျား သိချင်တာတွေထက်တောင် ပိုပြီးလေ့လာလို့ရတာပေါ့” ဟု ဦးကျော်ခင် က စိတ်ရှည်လက်ရှည် ရှင်းလင်းပြောပြသည်။

အိမ်သို့ပြန်ရောက်သောအခါ မိုးမိတ်ကို မြေပုံထဲမှာရှာကြည့် သည်။ မြေပုံထဲတွင် မန္တလေးက မေမြို့၊ ဝက်ဝံ၊ သုံးဆယ်၊ နောင်ချို၊ ကျောက်မဲ၊ မိုင်းလုံ၊ မိုးကုတ်၊ ကုန်းဝက်၊ မိုးမိတ်ကားလမ်းကို တွေ့ရ သည်။ နောက်တစ်လမ်းမှာ မန္တလေးကနေပြီး မတ္တရာဘက်မှ သပိတ် ကျင်းလမ်းကို ဖြတ်တက်သော ကားလမ်းသစ်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် ကျွန်တော်သည် ၂၁-၄- ၇၀ နေ့၌ ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ မီးရထားဖြင့်သွား၍ နောက်တစ်နေ့နံနက်၌ မန္တလေးမှ မိုးကုတ်သို့ ကား ဖြင့်ထွက်ခဲ့၏။ လမ်းခရီးတစ်လျှောက်လုံးမှာ လုံခြုံမှု အခြေအနေမကောင်း ပေ။ ရဲအစောင့်မပါလျှင် ကားများလုံးဝမသွားရဲကြသဖြင့် ရဲအစောင့် များ လိုက်ပါကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်မှ ဗိုလ်မှူးစိုးညွန့်နှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များက လိုအပ်သောအကူအညီအတွက် ရေးပေးလိုက်သော စာများအားလုံးကို ဝှက်ယူရ၏။ မိမိကိုယ်ကို အခြေအနေအရ အသွင် တစ်မျိုးပြောင်းရသည်။ နွေရာသီကျောင်းပိတ်၍ ပြန်လာသော ကျောင်း သားလိုလို၊ အစိုးရအမှုထမ်းလိုလို၊ ဘုရားဖူးပြန်လိုလို၊ ယောင်သုံးဆယ် အသွင်သဏ္ဍာန်ဖြင့် လိုက်ခဲ့ရသည်။

မကြာမီပင် သပိတ်ကျင်း-မိုးကုတ် ကားလမ်းပေါ်သို့ ရောက်လာ လေသည်။ ထိုလမ်းမှာ ကတ္တရာလမ်းဖြစ်သဖြင့် မန္တလေးကလာသော ကားလမ်းကဲ့သို့ မကြမ်းတော့ပေ။ ခရီးမှာ မန္တလေးမှ ခုနစ်မိုင်ဝေး၏။ ရာသီဥတုမှာ အေးစပြုလာသည်။ စိမ့်ကြီး မြိုင်ကြီးနှင့် တောကြီး

တောင်ကြီးတွေမှာ အံ့ဖွယ်ဘနန်း ဖြစ်လာသည်။ မန္တလေး၏ နွေလရာသီ ဥတုကား ကျန်ခဲ့ပေပြီ။ တောင်စောင်းအတိုင်း ကားလမ်းဖောက်ထား သဖြင့် ကားက ရစ်ပတ်ခွေဝိုက်၍ တက်ရသောအခါ ကျွန်တော့်မှာ မျက်စိလည်လာသည်။ နေလုံးကိုပင် တစ်ချက်တစ်ချက် ဘွားခနဲ ဘွားခနဲ တောင်စောင်း တောင်ထိပ်ဖျားများတွင် ရုတ်တရက် လှမ်းမြင် လိုက်ရသည်မှာ မြောက်ဘက်ကလိုလို၊ အရှေ့ဘက်ကလိုလိုနှင့် ခေါင်း ကလည်း မူးနောက်လာသည်။ ရာသီဥတုက ပို၍အေးလာသဖြင့်သာ တော်သေး၏။ သို့မဟုတ်လျှင် ဝေါ့ခနဲပင် ထိုးအန်မိမည်ဟု ထင်သည်။ ကျွန်တော်က မူးဝေနေသော်လည်း ဤခရီးကို သွားလာနေကျသူများ မှာ စကားပြော မပျက်ကြပေ။ မိုးကုတ်ဘက်က ဆင်းလာသော ကား တစ်စီးတလေကို တွေ့သောအခါမှ တစ်ကားလုံးငြိမ်ကျသွားပြီး ကား ဒရိုင်ဘာ က အစ ကားကို ခဏရပ်ကာ “ဘယ့်နှယ်လဲ၊ သာသာယာယာ ပဲဇာ” ဟု ရှေ့ကားကို လှမ်းမေးတတ်၏။ သို့ဖြင့် ဤလမ်း ဤခရီးမှာ မိနစ် နာရီပိုင်းတွင် အခြေအနေပြောင်းလဲတတ်ကြောင်း သတိပြုမိသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားခရီးသည်များ၏ အရိပ်အခြည်ကို အကဲခတ်၍ ကျွန်တော့်မှာ ငြိမ်လိုက်ပါလာရသည်။

ညနေလေးနာရီထိုး၍လည်း မိုးကုတ်သို့ မရောက်သေးသောအခါ ကျွန်တော်က “မိုးကုတ်ကို ဘယ်အချိန်လောက် ရောက်မလဲ” ဟုခရီး သည်အချို့ကို မေးသည်။ ကျွန်တော်က မရောက်ဖူးသောအရပ်ဖြစ်၍ မေးသည်ကိုပင် ကားဒရိုင်ဘာက အမေးအမြန်းထူသည်ဟု မကျေနပ် ချေ။ ဤသို့ လမ်းခရီးသတင်းကိုမေးလျှင် ဓားပြလူဆိုးနှင့်တွေ့ရတတ် သည်။ ခရီးဖင့်တတ်သည်။ ကားပျက်တတ်သည်ဟု ရိုးရာအစွဲအလမ်း ရှိကြောင်း နောက်မှ သိရသည်။ ဤသည်ကိုမသိသော ကျွန်တော်က လည်း နေလုံးနီနီကြီးက အနောက်ဘက် တောင်တန်းမြင့်ကြီးများပေါ်

သို့ တအိအိလျော့ကျလာလေ အမေးအမြန်းထူလာလေပင်။ “မိုးကုတ် မြို့ကို ဘယ်အချိန်လောက် ရောက်မှာလဲ။ မိုးကုတ်မြို့မှာ ပါတီယူနစ် ရုံးနဲ့ ကားဆိပ်နဲ့ မနီးဘူးလား။ ပါတီယူနစ်ရုံးက ရဲဋ္ဌာနကို မြင်းလှည်း၊ ဆိုက်ကားရှိသလား။ ရပ်ဝေးကလာတဲ့ ခရီးသည်တွေ တည်းခိုလို့ရတဲ့ တည်းခိုရိပ်သာ၊ ဟိုတယ်ရှိသလား” ဟုမသိ၍မေးလေ၊ ကားဒရိုင် ဘာက ကျွန်တော့်ကိုမသင်္ကာလေ၊ ကျွန်တော့်စကားကို သူက အမြဲ နားစိုက်လေပင် ဖြစ်၏။ သူ ဂရုတစိုက် လှည့်ကြည့်တတ်သည်ကိုသိ၍ ကျွန်တော်က တီးတိုးတီးတိုးနှင့် ခရီးသည်အချို့ကို မေးသောအခါ သူ့မှာ ပို၍ စိတ်လုံပုံမရတော့ပေ။ သို့သော် ကျွန်တော့်မှာ မိုးချုပ်မှ မိုးကုတ်မြို့သို့ ရောက်သွားလျှင် မသွားတတ်၊ မလာတတ်ဖြစ်မည်စိုး ရ၍ အမေးအမြန်းထူဆဲဖြစ်၏။

မိုးကုတ်ဘက်သို့ နီးလာပြီဟုတော့ ပြော၏။ ရွှေညောင်ပင်ရွာ၌ ကားကိုခဏရပ်သဖြင့် အချို့ လက်ဖက်ရည် ဆင်းသောက်ကြသည်။ အစောင့်ပါလာသော ရဲအချို့သည် ရွှေညောင်ပင်က မန္တလေးကားကြို နှင့် လက်ပန်လှသို့ အစောင့်အဖြစ် ပြန်လိုက်သွားကြသည်။ ရွှေညောင် ပင် လွန်လာသောအခါ ကားကို တစ်ခါရပ်ပြန်၏။ ကားဒရိုင်ဘာက “မှောင်ခိုပစ္စည်းများပါလျှင် ဝှက်ထားကြပါ။ ကင်းရွာအဝင်မှာ အကြီး အကျယ် ပိုက်စိပ်တိုက်ရှာလိမ့်မယ်”ဟု နီးစပ်ရာခရီးသည်များကို တိုးတိုးတိတ်တိတ် သတိပေးသည်။ မလွတ်နိုင်သော ပစ္စည်းများဆို လျှင် ထိုနေရာရှိ ကားလမ်းတောထဲတွင် ဝှက်ထားနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ကျွန်တော်တို့ကားပေါ်တွင် ပြည်သူ့ရဲတစ်ယောက် ပါလာသော် လည်း ခေါင်မိုးပေါ်တွင်ဖြစ်နေသဖြင့် ဒရိုင်ဘာက ပြောသည်ကို သူကြားပုံမရပေ။ ခရီးသည်များကလည်း သူပါလာကြောင်း မသိကြပေ။

ကင်းရွာအဝင်သို့ ရောက်သောအခါ ကားကိုရပ်ပြီး ခရီးသည်

အားလုံးအား ရဲဋ္ဌာနသို့ခေါ်၍ တစ်ယောက်စီ မေးမြန်းစစ်ဆေး၏။
 ခရီးသည်များက မှတ်ပုံတင်နှင့် ထောက်ခံစာများ ထုတ်ပြကြရ၏။
 လမ်းခရီး၌ ယောင်သုံးဆယ်လုပ်လာသော ကျွန်တော်မှာ စာပေလုပ်
 သားကတ်နှင့် ဝှက်ယူလာသော ညွှန်ကြားလွှာများကို ထုတ်ပြရ၏။
 ဤနေရာ တွင် လူတွေအားလုံး အလိမ်ပေါ်ကုန်ကြသည်။ မန္တလေးမှာ
 ကျောင်းနေ၍ မိုးကုတ်သို့ ပြန်လာကြသည်ဆိုသော ပလောင်
 အမျိုးသမီးသုံးဦးမှာ မိုးမိတ်က မန္တလေးသို့ အဝတ်အထည်များနှင့်
 ဆွဲကြိုးစသည် လာလုပ် သော မိန်းကလေးများ ဖြစ်နေကြလေသည်။
 သူတို့က ဇာတိမိုးကုတ်က မန္တလေးမှာနေသည်ဟုပြောခြင်းမှာ လမ်းခရီး
 ၌ တစ်စုံတစ်ခု အကြောင်း ကြီးငယ်ဖြစ်ပါက ကားပေါ်တွင်ပါလာကြ
 သော မန္တလေးသား၊ မိုးကုတ် သားများ၏ အကူအညီရရန် စည်းရုံး
 ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာများသည် မိမိအရပ်ဒေသ
 သူများဆိုလျှင် ပိုပြီးကူညီရိုင်းပင်းတတ်ကြသည် မဟုတ်ပါလား။

ထိုနေ့က မိုးကုတ်မြို့သို့ မိုးကြီးချုပ်မှရောက်တော့မည်ဟု ဆို
 သဖြင့် ညီများရှိရာ ကျောက်ကြမ်းရွာ၌ ဆင်းနေရစ်ခဲ့သည်။ ကျောက်
 ကြမ်းရွာမှာ ကားဆိပ်၊ ကားလမ်းနှင့် ကပ်လျက်ဖြစ်နေသဖြင့် အဆင်ပြေ
 သွားသည်။ ကျောက်ကြမ်း၌ တစ်ညအိပ်ပြီး မိုးကုတ်သို့ နောက်တစ်နေ့
 မှ တက်ရသည်။ မိုးကုတ်မြို့တွင် ဖောင်တော်ဦးဘုရားပွဲ ရှိနေသဖြင့်
 ကျောက်ကြမ်းရွာက ဦးစိုးကားနှင့်ပင် လိုက်ရသည်။ ကျောက်ကြမ်းက
 မိုးကုတ်သို့ ကားခနှစ်ကျပ် ပေးရသည်။ မိုးကုတ်တွင်ပွဲကြည့်၍ ပါတီ
 ယူနစ်ရုံး၌ပင် တစ်ညအိပ်၏။ မိုးကုတ်မှာ ပင်လယ်ရေ မျက်နှာပြင်ထက်
 ပေ ၃၀၀၀ ကျော်မြင့်၍ ရာသီဥတုမှာ တပေါင်းလ၌ပင် ရန်ကုန်က
 ဆောင်းရာသီလောက် အေးလေသည်။

နောက်တစ်နေ့ မိုးကုတ်မှ မိုးမိတ်သို့ ကားနှင့်လိုက်ရသည်။

မိုးကုတ်နှင့် မိုးမိတ်မှာ ၂၆ မိုင်သာ ဝေးသော်လည်း ကားခရစ်ကျပ်ပေးရ
၏။ မန္တလေးနှင့် မိုးကုတ်မှာ မိုင် ၁၀၀ ကျော်ဝေးသော်လည်း ကားခ
၁၂ ကျပ်ပေးရသည်နှင့်စာလျှင် မိုးကုတ်-မိုးမိတ်လမ်းကားခမှာ များ
လွန်းလှသည်။ သို့သော် လမ်းကြမ်း၍ ခရီးက လုံခြုံမှုပိုမရှိသဖြင့် ကားခ
ပိုပေးရကြောင်းသိရသည်။ မိုးမိတ်ကြေးနီတောင်က လွန်လျှင် ကားလမ်း
မှာ အဆင်းချည်း ဖြစ်သည်။

မိုးမိတ်သို့ရောက်သောအခါ ဗိုလ်မှူးစိုးညွန့်၏ စာကို မိုးမိတ်သစ်
ထုတ်လုပ်ရေး ခရိုင်မန်နေဂျာ ဦးအောင်ခင်အား ထုတ်ပြ၍ သစ်ထုတ်လုပ်
ရေးဝင်းထဲတွင် တည်းရသည်။ ညနေပိုင်းတွင် သတင်းထောက် စာရေး
ဆရာ ရွှေလင်းသက်ဝေထံသို့ သွားရောက်နှုတ်ဆက်သည်။ မိုးမိတ်မြို့
သည် ပင်လယ်မျက်နှာပြင်မှ ပေ ၆၀၀ သာ မြင့်သဖြင့် မိုးကုတ်လောက်
မအေး။ မန္တလေးလောက်လည်း ပူပြင်းခြင်းမရှိဘဲ ရာသီဥတု မျှတသည်။

ရွှေလီကို ဖြတ်၍

နောက်တစ်နေ့နံနက် ခြောက်နာရီခွဲတွင် ဦးအောင်ခင်နှင့်အတူ
သူ၏ကားဖြင့် လေ့လာရန်ထွက်လာကြသည်။ မိုးမိတ်မြို့၏ အစွန်
အဖျားဖြစ်သော နှာမောင်းချောင်းကို ကျော်၍ ရွှေဇာလီကျေးရွာကို
လွန်သော် လမ်းမှာ တောလမ်းကြမ်း ဖြစ်လာသည်။

ကားလမ်းမှာ တောင်တက် တောင်ဆင်း သိပ်မရှိလှဘဲ အင်ပင်
တောလွင်ကြောအတိုင်း ဖြစ်သည်။ နှစ်နာရီနီးပါး တောလမ်းခရီးသွား
ပြီးသောအခါ မြစ်ဆုံရွာသို့ရောက်သည်။ မြစ်ဆုံဆိုသည်မှာ တရုတ်ပြည်
ယူနန်နယ်မှ စီးဆင်းလာသော ရွှေလီမြစ်နှင့် နှာမောင်းချောင်းတို့ ဆုံရာ
ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ မြစ်ဆုံရွာနှင့် မိုးမိတ်မှာ ၁၈ မိုင်
ဝေး၏။

နွေနှောင်းရက်၏ ရွှေလီမြစ်ရိုးတစ်လျှောက်မှာ ရှုခင်းသာယာပါ
ဘိသည်။ သောင်ပြင်များ ပေါ်ထွန်းနေသည်မှာလည်း တမျှော်တခေါ်
ဖြစ်၏။ ဝါးဖောင်များကို ရွှေလီမြစ်ထဲတွင် တွေ့မြင်ရ၏။ ဝေသီမြင့်ခေါင်
သော တောတောင်များထဲမှ မြန်မာ့ရွှေဝါချောင်းများဖြစ်သော ကျွန်းသစ်
များကို ဤရွှေလီမြစ်ကပင် ဖောင်ဖွဲ့၍ အောက်ပြည် အောက်ရွာသို့
မျှောချရ၏။

ရွှေလီမြစ်တစ်ဖက်ကမ်းသို့ သစ်တိုက်ကားတစ်စီး ကူးသွားသည်
မှာ မကြာသေးသဖြင့် ကျွန်တော်တို့ကားကို ကမ်းနဖူးတွင် ရပ်ထားရ
သည်။ ကားကို ဖောင်ပေါ်တင်၍ ဖြတ်ကူးရမည်ဖြစ်သဖြင့် ကားတင်
သော လှေနှစ်စင်းတွဲဖောင်မှာ တစ်ဘက်ကမ်းသို့ ရောက်နေသဖြင့်
စောင့်ဆိုင်းနေကြရ၏။ မြစ်ဆုံမှာ နာရီဝက်လောက်ကြာသွားသည်။

ရွှေလီမြစ်မှာ ရေတိမ်နေသဖြင့် လှေနှစ်စင်းတွဲဖောင်ကို လုပ်သား
ငါးယောက်က ထိုးဝါးနှင့်ထိုး၍ သည်ဘက်ကမ်းသို့ တရွေ့ရွေ့ ဆောင်
လာနေကြသည်။ ရေကြောင်းကိုရှာပြီး တဖြည်းဖြည်း သွားလာနေ
သော ဖောင်ကို လှမ်းကြည့်နေရသည်မှာ စိတ်မောစရာပင်။ မြစ်ထဲတွင်
လှေဖောင်သွားလာနိုင်သော လမ်းမှာ တစ်လတစ်ခါ သောင်ထွန်းပြီး
ရေကြောင်း အပြောင်းအလဲရှိတတ်သည်ဟု မန်နေဂျာ ဦးအောင်ခင်က
ပြောပြသည်။

ကားတင်ကူးရမည့် လှေဖောင်စောင့်နေစဉ် မန်နေဂျာဦးအောင်ခင်
အား ဆင်ဖမ်းအဖွဲ့မှ လုပ်သားတစ်ယောက်က ဆင်နှစ်ကောင် နောက်ထပ်
ဖမ်းမိထားကြောင်း သတင်းလာပို့၏။ သူက သတင်းပို့ရန် မိုးမိတ်မြို့သို့
အလာ လမ်း၌ဆုံမိကြခြင်း ဖြစ်၏။ ဦးအောင်ခင်က အလုံးအရပ် အထီး
အမ ရေးမှတ်သည်။

ဖမ်းမိသော ဆင်နှစ်ကောင်အနက် တစ်ကောင်မှာ အရိုင်းသက်

သက်ဖြစ်ပြီး ကျန်တစ်ကောင်မှာ တစ်နှစ်က သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ လွတ်
ပြေးသွားသော ဆင်ဖြစ်သည်ဟု သိရသည်။ ထိုဆင်တွင် သစ်ထုတ်လုပ်
ရေးက ရေးထိုးထားသော ကြယ်တံဆိပ်အမှတ်အသားပါကြောင်း
သတင်းလာပို့သူ လုပ်သားက ပြောသည်။ ပြီးတော့ အရေးပေါ်ငွေလည်း
လိုချင်သည်ဟု ဆို၏။

အချို့သော ဆင်ရိုင်းများသည် ယဉ်ပါးနေပြီး တစ်နှစ် နှစ်နှစ်
ကြာမှ တောထဲပြန်ထွက်ပြေးသွားသဖြင့် ဆင်ပျောက်စာရင်းထဲ သွင်း
လိုက်ရ၏။ ထိုဆင်များကို တစ်နှစ် နှစ်နှစ်ကြာမှ ပြန်မိလျှင် သစ်ထုတ်
လုပ်ရေးက ၃၅၀၀ ကျပ်ဈေးဖြင့် ဝယ်ရသည်။ အမှန်က ဆင်ဈေးမှာ
ငါးပေ၊ ခြောက်ပေဆင်ဆိုလျှင် အမြင့်တစ်ပေကို ၁၂၀၀၊ တစ်လက်မ
၁၀၀ ဈေးရှိ၏။ ယခုပြန်မိသောဆင်မှာ ငါးပေ၊ ခြောက်ပေနီးပါး ရှိသော်
လည်း တစ်လက်မ ၁၀၀ ဈေးမပေးဘဲ အကောင် ၃၆၀၀ ကျပ်သာ
ဈေးနှိမ့်ပေးခြင်းမှာ ဆင်ဦးစီးများနှင့် ဆင်ဖမ်းလုပ်သားများသည် တစ်ခါ
တစ်ရံ ကလိမ်ကျပြီး ဆင်ပျောက်တိုင်ခြင်း၊ မယဉ်မရိုင်းဆင်များကို
တောထဲသို့လွှတ်ပစ်ခြင်း လုပ်တတ်သည်။ နောက်တစ်နှစ်၊ နှစ်နှစ်ကြာမှ
ထိုဆင်ကိုပြန်ဖမ်း၍ တစ်ပေကို ၁၂၀၀ ဈေးနှင့် ပြန်ရောင်းတတ်သဖြင့်
ဆင်ဈေးနှိမ့်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နယ်မှ တစ်နယ်သို့ မောင်းသွား
ဝှက်ထားပြီး ပြန်မိဆင်အဖြစ် ကလိမ်ကျ ရောင်းချခြင်းလည်း ရှိသဖြင့်
ဤသို့ဈေးနှိမ့်ထားရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ယခု လာသတင်းပို့သော ဆင်ဖမ်းလုပ်သားက ကြယ်တံဆိပ်ပါ
သည်ဆိုသောဆင်မှာ တစ်နှစ်က တောထဲထွက်ပြေးသွားသော ဆင်ဖြစ်
နိုင် မဖြစ်နိုင်၊ အခြားခရိုင်က ခိုးမောင်းလာသော ဆင်ယဉ်ဟုတ် မဟုတ်
ဦးအောင်ခင်က အသေအချာ စစ်ဆေးရန် မှတ်ချက်ယူထားလေသည်။

မကြာခင်ပင် လှေနှစ်စင်းတွဲ ဖောင်ရောက်လာသဖြင့် ကားကို

ဖောင်ပေါ်သို့ မောင်းတင်ရသည်။ လူတွေကလည်း အားလုံးဖောင်ပေါ်
သို့ တက်လိုက်ကြရ၏။ ကျွန်တော်တို့အဖွဲ့သားများအပြင် တခြား
ခရီးသည် လေးငါးယောက်လည်း ပါသေး၏။ ကားတင်သောဖောင်
မှာ လှေနှစ်စင်းကို အောက်ကခံပြီး ပျဉ်ချပ်ကြီးများ ခပ်ကျဲကျဲ ခင်းထား
လေသည်။

ရွှေလီမြစ်ကို ဖြတ်ကူးရသော ကူးတို့ခမှာ လူတစ်ယောက်လျှင်
ပြား ၅၀၊ ကားတစ်စီး ရှစ်ကျပ် ပေးရသည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တို့မှာ
သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက လူများဖြစ်နေသဖြင့် ကားခရော၊ လူခပါ မပေး
ရပေ။ ဤလမ်း ဤခရီးမှာ သစ်ထုတ်လုပ်ငန်းကြောင့်သာ လူသွား၊
လူလာရှိပြီး ဖောင်လုပ်သားများမှာ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးကို အမှီသဟဲပြု၍
ကူးတို့ခ ရကြသဖြင့် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးကားများကို လမ်းဖွင့်၊ လမ်းပိတ်
နှစ်ကြိမ်သာ ကူးတို့ခယူသည်ဟု သိရသည်။ ဤလမ်းကို ဆောင်းဦး
တွင်ဖွင့်ပြီး မိုးဦးတွင် ရွှေလီရေကျသန်၍ ဖောင်လမ်းပိတ်ရသည်။

ကားရောလူပါ စီးလာကြသော လှေခံဖောင်ကို လုပ်သား
ငါးယောက်က ထိုးဝါးနှင့် တအားထိုး၍ ရေစီးကြောင်းကို ထောက်စမ်း
ကာ တရွေ့ရွေ့တွန်းနေကြရသည်။ မြစ်ကျဉ်းကျဉ်းလေးထဲတွင် စုံလိုက်
ဆန်လိုက်၊ ကွေ့လိုက် ပတ်လိုက်၊ တင်လိုက် မျောလိုက်နှင့် ရေစီး
ကြောင်းရှာ၍ သွားနေရသည်မှာ အချိန်ကြာသည့်အပြင် စိတ်မောစရာ
လည်း ကောင်းလှသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်က “ရေကတိမ်တိမ်
လေးပဲ၊ ခြေလျင်ကူးသွားရင်လည်း ရောက်မှာပဲ၊ ဒီလူတွေက ဘာလို့
ဖောင်စီးကြတာလဲ၊ အချိန်ကြာပြီး ပိုက်ဆံလည်း ကုန်ပါတယ်” ဟု
ကားဒရိုင်ဘာကို ပြောမိ၏။

“ဒါက ဒီလိုပါ . . . ဒီမြစ်ဆုံကနေပြီး အထက်တစ်မိုင်၊ အောက်
တစ်မိုင်အတွင်း လူမကူးသွားရဘူး၊ ကူးနေတာတွေလို့ ဖောင်သမား

တွေက တရားစွဲရင် ခံရတတ်ပါတယ်” ဟုပြော၏။

ကားဒရိုင်ဘာပြောသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။ ရွှေလီရေမှာ တချို့နေရာများ၌ ဒူးခေါင်းလောက်သာ နက်ပြီး လူကူးသွားလျှင်လည်း ဟိုဘက်ကမ်းကို ရောက်နိုင်၏။ သို့သော် ဤလမ်းကို ကန်ထရိုက်ဆွဲ (ပတ္တာခံ)ထားသော ဖောင်လုပ်သားတွေက အထက်တစ်မိုင်၊ အောက်တစ်မိုင်အတွင်း ဖောင်မစီးဘဲကူးသွားလျှင် ထိုသူကို တရားစွဲနိုင်သည် ဟု သိရလေသည်။

ရွှေလီမြစ်မှာ ရေအစုန်ချည်းဖြစ်၏။ ရေဆန်မရှိပေ။ တောင်နှင့် မြောက်ကို စီးဆင်းနေ၏။ ကျွန်တော်ရောက်သွားသောအချိန်မှာ တပေါင်း နွေရင့်ရက်ဖြစ်သဖြင့် သင်္ဘောလမ်း မပေါက်ပေ။ မိုးတွင်း၌မူ ဧရာဝတီ ကမ်းနဖူးတွင်ရှိသော ရွှေလီမြစ်ဝ အင်းရွာမှ ခရီးသည်တင် သင်္ဘောသည် မြစ်ဆုံထိ ရောက်တတ်သည်။ ရေမှာ နွေလ၌ စီးရုံသာ ရှိသဖြင့် ဝါးဖောင်များကိုသာ မြစ်ထဲ၌တွေ့ရသည်။

တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ဖောင်ဆိုက်ထားသောအခါ ကားပေါ်ပြန်တက်၍ ခရီးကြမ်းနှင့်ကြပြန်၏။ မကြာမီ ဘဲသို့ ရောက်သည်။ ဘဲရွာ၌ ‘ရှင်ပင်တွဲလဲ’ ဘုရားပွဲ ကျင်းပမည်ဖြစ်သဖြင့် ကွင်းပြင်တွင် မဏ္ဍပ်၊ ဈေးဆိုင်များ ဆောက်လုပ်နေကြလေပြီ။ အချို့က ဆိုင်နေရာ သာရပြီး ဈေးခန်းပင် မဆောက်ရသေး။ မိုးမိတ်နှင့် ဘဲမှာ ၂၈ မိုင် ဝေး၏။

ဦးအောင်ခင်၏အဖေနှင့် အခြား ဘုရားလူကြီးတစ်ဦးက ဘဲတွင် ဆင်းကျန်ခဲ့ကြ၏။ ဦးအောင်ခင်၏အဖေက အပြန်တွင် ပွဲဝင်ကြည့်ရန်ဖိတ်သည်။ သူတို့အရပ်ဒေသတွင် ပွဲပြင်ကနူးဆို၍ ဘုရားပွဲလောက်သာ ရှိသဖြင့် အိမ်ခြေ ၅၀ ကျော်သာ ရှိသော်လည်း ဤဘဲ ဘုရားပွဲမှာ အလွန်စည်ကားသည်ဟု သိရသည်။ သစ်တိုက်ကားတွေနှင့် လဝါဘက်ကပင် ပွဲလာကြည့်ကြသည် ဆို၏။

ဘမဲလွန်လာကတည်းကပင် ကားလမ်းတစ်လျှောက်မှာ သစ်
တောတွေချည်း ဖြစ်သည်။ ဒေသခံလုပ်သားပြည်သူများ၊ မီးသွေးဖုတ်
ထားသော မီးသွေးဖိုများနှင့် မဖောက်ထုံးဖုတ်ထားသော ထုံးကျောက်
များ၊ ထုံးဖိုများကိုလည်း ကားလမ်းတစ်လျှောက်တွင် တွေ့ရလေသည်။

မဘိန်းနှင့်နီးလာသောအခါ ကားလမ်းသည် ရွှေလီမြစ်ကမ်းနား
အတိုင်းဖြစ်သည်။ ကြိမ်ပျစ်တောကြီးများ ထူထပ်သိပ်သည်းနေ၏။
ကျွန်း၊ ကညင်၊ အင်ပင်၊ အင်ကြင်းတောများမှာ ကျဲပြန့်သွားသည်။

မကြာမီ မဘိန်းမြို့သို့ရောက်သည်။ မဘိန်းမှာ မြို့ဟု ဆိုသော်
လည်း အိမ်ခြေတစ်ရာငါးဆယ်လောက်သာရှိ၏။ သို့သော် ပြည်သူ့
ဆေးရုံ၊ စာသင်ကျောင်း၊ ရဲဌာန၊ ပါတီယူနစ်ရုံးတို့ ရှိလေသည်။

မဘိန်းရှိ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးစခန်းမှာ ရွှေလီကမ်းနဖူးတွင် ကပ်
လျက်ဖြစ်သည်။ မဘိန်းသစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ လက်ထောက်မန်နေဂျာ
ဦးအေးမောင်သူက နံနက်စာကျွေး၍ ဧည့်ခံ၏။ ဦးအောင်ခင်က သစ်
ထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းခွင်ကိစ္စများကို ဦးအေးမောင်
သူနှင့် အလုပ်သမားများအား အသေးစိတ်ညွှန်ကြားလေသည်။

“ဦးမြင့်လွင် . . . တောဆင်ရိုင်းတွေ ထောင်ဖမ်းတဲ့ စောမြမိုလ်
တို့ ရေပြကျုံးဆိုတာ ဟိုဘက်မှာပဲ”

ဦးအောင်ခင်က လက်ညှိုးညွှန်ပြသဖြင့် ကျွန်တော်တို့ ရွှေလီမြစ်
တစ်ဖက်ကမ်းသို့ လှမ်းကြည့်လိုက်သောအခါ အုန်းပင်တွေမြိုင်မြိုင်နှင့်
ရွာတစ်ရွာကိုမြင်ရသည်။ ထိုရွာမှာ ‘ဝိုင်းလုံ’ ဟု ခေါ်၏။ ထိုရွာမှ
အနောက်ဘက်သို့ သုံးနာရီလောက်တက်သွားလျှင် ရိုးထဲက ဆင်ကျုံး
ကို ရောက်မည်။ ရွှေလီဟိုဘက်ကမ်းမှာ ဆင်ဝိုင်းတွေလည်း ရှိသဖြင့်
အပြန်မှ ဝင်လေ့လာကြမည်ဟု ဦးအောင်ခင်က ပြောလေသည်။

ထိုခဏ၌ မဘိန်း မြို့ခံလူကြီးတစ်ယောက် ရောက်လာ၍ ဆင်ဝိုင်း

ထဲမှ သားပေါက်နေသော ဆင်မတစ်ကောင်သည် ကားလမ်းမပေါ်
ဆင်း၍ လူသွား လူလာ၊ ခရီးသည်များကို ရန်ရှာနှောင့်ယှက်နေသဖြင့်
ထိန်း သိမ်းပေးပါရန် ပြောသည်။ မနေ့က သစ်တိုက်ကားတွေကိုပင်
လှမ်းပက်သည်ဟု တိုင်ချက်ဖွင့်၏။

ဘဲမဲတွင် မကြာခင် ဘုရားပွဲတော် ကျင်းပတော့မည် ဖြစ်သဖြင့်
ဤလမ်းတစ်လျှောက်တွင် လူသွား လူလာ တစ်နေ့တခြား များပြားလာ
မည် ဖြစ်လေရာ သားပေါက်နေသော ဆင်မအား ဆင်နာရုံ (သို့မဟုတ်)
ကားလမ်းနှင့်ဝေးလံသော တစ်နေရာရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းထားရန် ဦးအောင်
ခင်က သူ့လက်ထောက်မန်နေဂျာအား ညွှန်ကြားရလေသည်။

ဤအချိန်ကစ၍ ဆင်၏ ဓလေ့စရိုက်များကို ကျွန်တော် လေ့လာ
စုံစမ်းပါတော့သည်။

(၃) ဆင်မိတ်လိုက် သားမွေးခြင်း

ဆင်မများ ပဋိသန္ဓေရှိသောကာလမှာ အများဆုံး ၂၂ လနှင့် အနည်းဆုံး ၁၈ လ ဖြစ်သည်။ အမမွေးဖွားမည့် ဆင်မိခင်ထက် အထီးမွေးဖွားမည့်ဆင်မိခင်က ပို၍ပဋိသန္ဓေကာလ ကြာတတ်၏။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ပဋိသန္ဓေပျက်ကျသော(ဇီးချော) ဆင်မများလည်းရှိ၏။ ဆင်ပဋိသန္ဓေနေသော ကာလအပိုင်းအခြားကို ဤသို့ အတိအကျ သိရခြင်းမှာ နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ဆင်များကို စနစ်တကျ မွေးမြူထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ဆင်မတစ်ကောင် မိတ်လိုက်ပြီးဆိုလျှင် ဆင်ဦးစီးက ချက်ချင်းသိ၏။ ဆင်ဦးစီးများမှာ မိမိတို့ဆင်များကို တစ်နေ့နှစ်ကြိမ် ပွတ်သပ်ရေးချိုးပေးရသောအခါ အရွယ်ရောက်လာပြီ ဖြစ်သော ဆင်ထီး ဆင်မများကို တောထဲက မိတ်လိုက်လာခြင်း ရှိ၊ မရှိ အထူးဂရုစိုက်ကြည့်ရသည်။ အကယ်၍ ဆင်ထီး ဆင်မတစ်ကောင် သည် စားကျက်တွင်လွှတ်ထားရာမှ ဆင်ရိုင်းနှင့်ဖြစ်စေ ဆင်ယဉ်နှင့် ဖြစ်စေ မိတ်လိုက်လာပါက လိင်အင်္ဂါနားတစ်ဝိုက်တွင် သုက်အစအန ကို တွေ့ရတတ်သည်။ ဤသို့သော လက္ခဏာများကိုတွေ့ရပါက ဆင်

ဦးစီးသည် ဆင်အုပ်မှတစ်ဆင့် လက်ထောက်မန်နေဂျာထိ ဘယ်နေ့က ဘယ်ဆင်မသည် မိတ်လိုက်ပါပြီဖြစ်ကြောင်း တိုင်ကြားရသည်။ ထိုအခါ ဆင်အုပ်ကြီးသည် ထိုဆင်မ၏ မှတ်တမ်းစာအုပ်ပုံစံ(ည)တွင် မှတ်သား ထားရသည်။

မိတ်လိုက်ချိန်တွင် ဆင်မကို ဆင်ရိုင်းများနှင့်အတူ တွေ့ရပါက သူကြိုက်သော ဆင်ဝိုင်းထဲက ဆင်ထီးတစ်ကောင်နှင့် အနည်းဆုံး သုံး လေးလ တွဲနေသည်ကို စားကျက်တွင်တွေ့ရသည်။ နောက် သူတို့၏ ဘာသာဘာဝ တစ်ဦးကိုတစ်ဦးခေါ်ပြီး တောထဲသို့ ဝင်သွားတတ်ကြ သည်။ ဆင်ထီး၊ ဆင်မများ မိတ်လိုက်လိုသောအခါ သူတို့ကိုယ်မှ အနံ့ အသက်တစ်မျိုး ထွက်လာတတ်သည်။ ဆင်ထီးသည် မိမိမိတ်လိုက်လို သောဆင်မကို သုံးလေးရက် ပိုးပန်းရသေး၏။ စားကျက်တွင် အတူ တကွ သုံးလေးရက်တွဲနေပြီးမှ မိတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ ထိုသို့ တွဲနေသော ဆင်ထီး၊ ဆင်မများကို ဆင်ဦးစီးများက အထူးဂရုစိုက်ကြည့်ကြရသည်။ ဆင်ထီးများ မိတ်လိုက်သောအခါ လိင်အင်္ဂါများ တွဲကျလာခြင်း၊ မိမိ ဝမ်းဗိုက်ကို မိမိအင်္ဂါနှင့် လွှဲခတ်ခြင်းများ ပြုလာတတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မိတ်လိုက်ချိန်တွင် ဆင်မများထက် လက္ခဏာ သိသာထင်ရှားသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သစ်ထုတ်လုပ်ရေးဌာနတွင် ဆင်ကလေးတစ်ကောင် မွေးဖွားသောအခါ ၎င်း၏အမေ အဖေ၊ ၎င်းတို့မိတ်လိုက်သော အချိန် ကာလ၊ ၎င်း၏မွေးရက်၊ အမေ အဖေတို့၏စာရိတ္တ၊ ဆင်ကလေး၏ အမျိုးအစား စသည်တို့ကို အသေးစိတ် ရေးမှတ်ထားရသည်။

ဆင်မိတ်လိုက်ပုံမှာ သာမန်အားဖြင့် အခြားခြေလေးချောင်းသတ္တဝါ ကဲ့၊ နွားများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဆင်သည် တခြားတိရစ္ဆာန် များကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ အလွန်သိုသိုသိပ်သိပ်ရှိသည်။ လူရှိသောနေရာ လူမြင်ကွင်းတွင် ဘယ်အခါမျှ မိတ်လိုက်ခြင်း မပြုပေ။ ဆင်အုပ်ထဲ၌ပင်

မိတ်လိုက်ခြင်းမရှိဟု သိရသည်။

တောဆင်ရိုင်းများတွင် မိတ်လိုက်လိုသော ဆင်မသည် မိမိဆင် အုပ်ထဲမှ ဆင်ထီးများနှင့်ပင် မိတ်မလိုက်ဘဲ များသောအားဖြင့် 'ခိုထီး'ခေါ် အုပ်မှ ခွဲထွက်၍ ထီးတည်းနေသော ဆင်ပြောင်ကြီးများနှင့် တိတ်တဆိတ် ပေါင်းဖော်တတ်၏။ ဆင်ထီးတစ်ကောင် မိတ်လိုက်ပါကလည်း အုပ်ထဲ မှ ခွဲထွက်ကာ အစာစားရာ၌ ဆင်အုပ်အစွန်အဖျားသို့ ရောက်ရှိလာ သော ဆင်မများနှင့်သာ မိတ်လိုက်တတ်ကြသည်။

ဆင်အုပ်ထဲ ဆင်မြင်ကွင်းတွင် ဆင်ထီး ဆင်မ မိတ်လိုက်သည်ကို သဘာဝအရ အုပ်ထိန်းဆင်ကြီးများက မကြိုက်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဆင် အုပ်ထဲတွင် ဆင်ပျိုပေါက်များသည် ညအခါ၌ ဆင်မများရှိရာသို့သွား၍ မြူဆွယ်တတ်ကြ၏။ ဆင်မများက သူတို့အကြိုက်နှင့်တွေ့လျှင် အော်ခြင်း၊ ရုန်းခြင်းမပြုဘဲ နှာမောင်းချင်းယှက်ကာ အုပ်ထဲမှ တိတ်တဆိတ် ထွက် သွားပြီး မိတ်လိုက်ကြကာ နံနက်ဝေလီဝေလင်းမှ အုပ်ထဲသို့ မသိမသာ ပြန်ဝင်လာတတ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ အုပ်ထိန်းဆင်ကြီးများသည် ညအခါ ၌ ဆင်ပျိုပေါက်များကို စောင့်ဖမ်းတတ်ကြသည်။ အကယ်၍ ဆင်ပျို ပေါက် တစ်ကောင်ကောင်က ဆင်မ တစ်ကောင်ကောင်နား သွားကပ် ၍ မြူဆွယ်နေသည်ကို မြင်ရလျှင် ချက်ချင်းထလိုက်လာပြီး အမြီးဖျား၊ နားရွက်ဖျားကို ကိုက်ဖြတ်ခြင်း၊ နီးစပ်ရာ သစ်ကိုင်းသစ်ခက်များ ကို ချိုးဖဲ့ကာ ဆင်ပေါက်၏ကျောကုန်းကို တဝုန်းဝုန်းရိုက်နှက်ခြင်း၊ ကျောက်ခဲ၊ ကျောက်တုံးများနှင့် ထုရိုက်ခြင်းပြုတတ်၏။ သို့ဖြင့် အချို့ဆင်ပေါက်များ အုပ်မှထွက်ပြေးရခြင်းသည် မရိုးသောစိတ်နှင့် ဆင်မပျိုအပါး ချဉ်းကပ် မိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် တောဆင်ရိုင်းများ ဖမ်းဆီးရန် ညကင်းထောက်ကြ သော ဆင်ဖမ်းလုပ်သားများသည် ညအခါ၌ ဆင်အော်သံ၊ ရိုက်သံ

နှက်သံများကို နားစွင့်၍ ဆင်အုပ်ကို ရှာတတ်ကြသည်။ ဆင်ပျိုပေါက်များများပါသော ဆင်အုပ်သည် တစ်ညလုံး ညံ့စီနေတတ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ဆင်မများသည် အသက် ၁၇ နှစ်က ၂၀ နှစ် အကြားတွင် ပထမဦးဆုံး မိတ်လိုက်လေ့ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေ ၁၀ လရပြီးသော ဆင်မသည် မိတ်မလိုက်တော့ပေ။ ဆင်ထီးသည် အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် ၂၀ နှစ်အကြားတွင် ဦးဆုံးမိတ်လိုက်တတ်ကြသည်။ ဆင်ယဉ်များ၏ မိတ်လိုက်ရာသီမှာ အလုပ်ရပ်နားထားသော မတ်လနှင့် ဧပြီလတို့တွင် ဖြစ်သည်။ အစိုးရသစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ပဋိသန္ဓေရှိလာသော ဆင်မများကို မမွေးဖွားမီ သုံးလနှင့် မွေးဖွားပြီး သုံးလ၊ ပေါင်းခြောက်လထိ အနားပေးထားရသည်။ ထိုခြောက်လအတွင်း ဘာမျှမလုပ်ခိုင်းရချေ။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လ နုသောဆင်မများ ပဋိသန္ဓေပျက်ကျပါက တစ်လနားခွင့်

ဆင် ရေချိုးဆင်းချိန်

ပေးသည်။ အချို့ပေါ့လျော့သော ဆင်ဦးစီးများကြောင့် တောဆင်ရိုင်းများနှင့် မိတ်လိုက်လာသော ဆင်မများအား ပဋိသန္ဓေခွင့်ရက်ကို တိတိကျကျမပေးနိုင်ချေ။ ဇီးရင့်လာသောဆင်မကိုမူ အများအားဖြင့် ဆင်ဦးစီးတိုင်းလိုလို သိကြ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆင်ကို ရေချိုး ရေချရသောအခါ ဆူးရစ်နွယ်၊ ဂုံညှင်းနွယ်(ဒိုး)များနှင့် ဆင်တစ်ကိုယ်လုံးကို ပွတ်တိုက်ပေးရ၏။ ထိုအခါ ဇီးရင့်နေသော ဆင်မ၏အင်္ဂါများ ရောင်ရမ်းနေခြင်း၊ နားထင်ချိုင့်ဝင်နေခြင်း၊ အချို့ဆင်မများမှာမူ မိုက်ထဲက ကလေးတိုးနေသလိုလို ဖြစ်နေခြင်း လက္ခဏာများကို တွေ့ရသည်ဟု ဆင်ဦးစီးများက ပြောကြ၏။

သစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ဆင်များကို ဆင်ဝိုင်းဖွဲ့ထားရာ ဆင်တစ်ဝိုင်းတွင် ခြောက်ကောင်၊ ခုနစ်ကောင်မှ ၁၃ ကောင်အထိ ရှိတတ်သည်။ ဤသည်မှာလည်း လုပ်ငန်း၏သစ်လုံးရေ အနည်းအများပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဆင်မသည် ဇီးရင့်လာသောအခါ မွေးဖွားလာမည့် ဆင်ကလေးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အခြားဆင်မတစ်ကောင်က ထိုဇီးရင့်လာသော ဆင်မ၏အနား၌ အမြဲမကွာ ကပ်လိုက်နေတတ်သည်။ ဤသည်ကို သစ်ထုတ်လုပ်ရေးလူများက ‘သက်မျှောင်ကပ်ပြီ’ ဟုခေါ်ကြ၏။ ထိုသို့ သက်မျှောင်ကပ်ခြင်းမှာ လူက တမင်တကာ စီစဉ်ပေးခြင်းမဟုတ်ပေ။ သူတို့၏ သဘာဝအလျောက် ဇာတိစိတ်က လှုံ့ဆော်၍ ဆင်မျိုးပွားမှုကို အထောက်အကူပြုရန် အလိုလိုဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်၏။ ‘သက်မျှောင်ဆင်’ ကို အချို့အရပ်၌ ‘သားထိန်းဆင်’ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ သားထိန်းဆင်များသည် များသောအားဖြင့် ဆင်ပျိုပေါက်မများ ဖြစ်ကြသည်။

ထိုသက်မျှောင်ကပ်ပြီး ပဋိသန္ဓေရင့်လာသော ဆင်မသည် ဆင်ကလေးမမွေးဖွားမီ နို့သုံးကြိမ် တွဲကျလေ့ရှိသည်။ နို့ကျပြီး ဆင်နို့သီး

ရောင်လာချိန်တွင် ဆင်ဦးစီးများညှစ်ကြည့်က နို့ရည်များပင် ထွက်သည်။ ပထမတစ်ကြိမ် နို့တွဲကျလာ၍ တစ်ရက်နှစ်ရက် ကြာသောအခါ ပြန်ပြီးပိန်ရှုပ်သွားသည်။ နောက်ထပ် ထိုသို့ကျလာလိုက် ပြန်ပိန်သွားလိုက် သုံးကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဆင်ကလေးကို မွေးဖွားသည်။ ဆင်ကလေးမွေးဖွားခါနီးသော ဆင်မသည် ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် အော်တတ်၏။ ထိုအခါ သက်မျှောင် သားထိန်းဆင်မသာ မဟုတ်၊ အနီးအနားရှိ ဆင်များပါ ဝိုင်းအုံလာတတ်ကြသဖြင့် လူတို့က မောင်းထုတ်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် မွေးဖွားခါနီးဆင်မနှင့် သက်မျှောင် သားထိန်းဆင်မကို ဆင်ဝိုင်းနှင့် ဝေးလံသောနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းထားရသည်။

သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက ဆင်များကို မွေးဖွားပြီးရက်ပိုင်းမှာပင် အလုံးအရပ်တိုင်းသည်။ ခြေသေး လက်သေး၊ ရှေ့ခွာ နောက်ခွာ စစ်ဆေးသည်။ အမျိုးအစားခွဲသည်။ မွေးနှစ် သက္ကရာဇ်နှင့် အမိ အဖအမည်၊ မိခင်၏ဆင်ဦးစီးအမည် စသည်တို့ကို ရေးမှတ်၍ ထို ဆင်ချာတိတ်ကလေးပိုင် စာအုပ်တစ်အုပ် အသစ်ဖွင့်ရသည်။ ထိုစာအုပ်တွင် သူ၏ ဘဝဖြစ်စဉ် များကို ဆင်အုပ်က မှတ်တမ်းတင်သွားရသည်။ ဆင်စာအုပ်များ၌ မှတ်သားထားချက်အရ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက ဆင်ယဉ်ကလေးများသည် မွေးကင်းစတွင် ပျမ်းမျှ သုံးပေကိုးလက်မရှိကြောင်း သိရသည်။

ဤသည်မှာ နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ ဆင်များ သားမွေးခြင်း၊ မိတ်လိုက်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

တောထဲရှိ ဆင်ရိုင်းများမှာမူ ပဋိသန္ဓေ ၁၅ လ၊ ၁၆ လ လွန်ပြီး ကတည်းကပင် သက်မျှောင်ကပ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဆင်ရိုင်းများ၏ သားထိန်း သက်မျှောင်မှာလည်း ဆင်မများပင် ဖြစ်ကြသည်။ တောဆင်မများ မွေးဖွားရန်နေရာမှာ အထူးရွေးချယ်ထားသော နေရာဖြစ်၍

မြစ်ချောင်းတစ်ခုခုက ရုတ်တရက် ရေစီးကြောင်းပြောင်း၍ ကွေ့ပတ် သွားသော မြေနိမ့်သောင်ခုံ ဖြစ်၏။ ထိုသောင်ခုံသုံးဘက်တွင် ချောင်း ရေစီးနှင့် ကမ်းပါးများရှိ၏။ ရေသုံးဘက် ဝန်းရံထားသော ကုန်းဟု ဆိုကလည်း မမှားပေ။ ထိုနေရာမှာ မိုးတွင်း၌ရေလွှမ်း၍ နွေရာသီတွင် ခြောက်သွေ့နေတတ်၏။ အမြင့်မှာ ရှစ်ပေမှ ၁၂ ပေအထိမြင့်ပြီး အချို့ဆင်မများ မီးနေသောသောင်ခုံမှာ ကိုင်းမြက်များ ထူထပ်စွာ ပေါက်ရောက်၍ အရိပ်အာဝါသရှိသော ကိုင်းတော၊ ကျူတော၊ ကြိမ် ပိုက်တောများလည်း ဖြစ်တတ်သည်။ နေရာ၏ဧရိယာမှာ စတုရန်း တစ်မိုင်ခန့်ရှိပြီး နေ့အချိန်တွင် မီးနေသည်ဆင်မနှင့်အတူ ဆင်တစ်အုပ် လုံး၏ စားကျက်လည်း ဖြစ်တတ်သည်။ ထိုသားပေါက်နေသော ဆင်မ ကို ညအခါ၌ ဆင်အုပ်သည် ဝိုင်းဝန်း၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထား တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ ဝိုင်းဝန်းစောင့်ရှောက်နေသော ဆင်များ၏ အနီးအနားတွင် ကျောက်ခဲ၊ ကျောက်လုံးများကိုလည်း စုပုံထားတတ် ကြသည်။ မွေးကင်းစ ဆင်ကလေးကို အန္တရာယ်ပြုနိုင်သော ကျားရဲ တိရစ္ဆာန်တို့၏ အသံများကို ကြားလျှင်၊ အနံ့အသက်များရလျှင် အစောင့် ဆင်များက အုန်းသီး၊ ကျောက်ဖရုံသီးလောက်ရှိသော ကျောက်ခဲကြီးများနှင့် သားရဲတိရစ္ဆာန်များ ရှိမည်ထင်သောနေရာသို့ ဝိုင်းပေါက်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မီးနေစဉ်အတွင်း ဆင်ကလေးများကို ကျားဆွဲခံခြင်းမရှိတတ်ဟု သိရသည်။ ဤသည်မှာ ဆင်ဦးစီးများနှင့် တော မုဆိုးများ၏ အတွေ့အကြုံဖြစ်သည်။

တောတွင်း၌ တောဆင်ရိုင်းများ ဘာသာဘာဝ ဆင်ကလေး မွေးဖွားခြင်းကို အသေးစိတ်မြင်ဖူးသူ ဟူ၍ကား အလွန်ရှားပါး၏။ သို့သော် သီဟိုဠ်ကျွန်း သစ်တောဌာနမှ ဒဗလျူ အယ်လ်အေ အင်ဒီရစ္စ ဆိုသူ တောအုပ်တစ်ဦးသည် တစ်ခါက တောတွင်းတိရစ္ဆာန်များအား

ဘေးမဲ့ပေးထားသော သစ်တောကြီးဝိုင်းအတွင်းရှိ ကျောက်တောင် တစ်ခုပေါ် သို့ရောက်သွားသည်။ ကျောက်တောင်အနီးရှိ တောနက် ထဲတွင် ဆင်မကြီးတစ်ကောင် ဆင်ကလေးမွေးဖွားပုံကို မမျှော်လင့်ဘဲ မျက်မြင်တွေ့ ကြုံခဲ့ရသည်။ သူ၏တွေ့မြင်ပုံကို သီဟိုဠ်ကျွန်းအစိုးရ တောတွင်း တိရစ္ဆာန်များဆိုင်ရာဌာနသို့ အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြထားလေသည်။

မီးနေခန်းနှင့် ဝမ်းဆွဲလက်သည်

သားဖွားမည့်ဆင်မနှင့် ၎င်းအားပြုစုကြရမည့် 'ဝမ်းဆွဲလက်သည်' ဆင်မ ရှစ်ကောင်တို့သည် နက်ရှိုင်းလှသော သစ်တောကြီးအတွင်းရှိ ရေအိုင်ငယ်တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်နေသော မြေကွက်လပ်တစ်နေရာကို 'မီးနေခန်း' အဖြစ်ဖြင့် ကြိုတင်ရွေးချယ်ထားကြသည်။

ယင်းမြေကွက်လပ်တွင် သားဖွားမည့်ဆင်မက ဘေးစောင်းလဲ လျောင်းနေစဉ် 'ဝမ်းဆွဲလက်သည်' များအဖြစ် ကူညီသော အခြားဆင်မ ရှစ်ကောင်က သားဖွားမည့်ဆင်မအား မိမိတို့နှာမောင်းဖြင့် ဝိုင်းဝန်း ပွတ်သပ်နှိပ်နယ်ပေးကြသည်။ ဤသို့ ပွတ်သပ်နှိပ်နယ်ပေးနေစဉ် မွေးဖွား ရန် အချိန်နီးကပ်လာဟန်ဖြင့် သားဖွားမည့်ဆင်မသည် ဂနာမငြိမ်ဖြစ် လာသည်။ တစ်ဖက်မှ တစ်ဖက်သို့ လှည့်ပြောင်း၍ အိပ်သည်။

လဲလျောင်းရာမှထ၍ မြေကွက်လပ်အတွင်း သုံးလေးလှမ်းစီ လျှောက်ပြီး တစ်ဖန်လှဲ၍ အိပ်ပြန်သည်။ ယင်းသို့ အိပ်ချည် ထချည် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်ခန့်ပြုလုပ်ပြီး နောက်ဆုံးတစ်ကြိမ် ပြန်လှဲချလိုက် သည်။ ထိုအခါ ဝမ်းဆွဲလက်သည် ဆင်မရှစ်ကောင်အနက်မှ ခုနစ်ကောင် မှာ တောတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားကြ၍ သားဖွားမည့်ဆင်မနှင့်အတူ အခြားဆင်မတစ်ကောင်သာ ကျန်ခဲ့သည်။

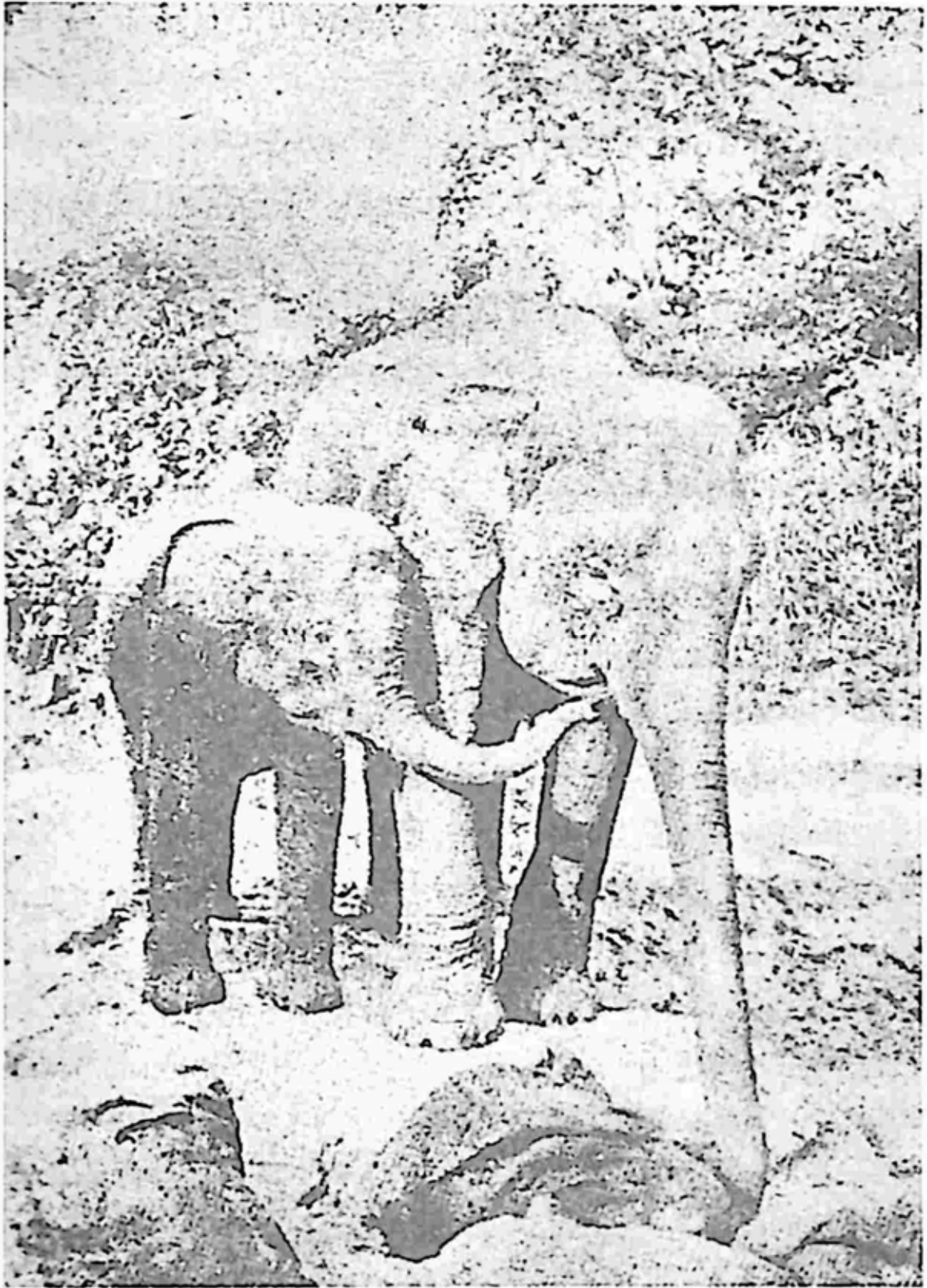
တစ်ကြိမ်လျှင် နှစ်ကောင်ကျ

၎င်းကျန်ရစ်ခဲ့သည့် ဆင်မကပင် သားဖွားမည့်ဆင်မအား နှာမောင်းဖြင့် ပွတ်သပ်နှိပ်နယ်ပေးနေစဉ် တောတွင်းသို့ဝင်သွားသော ဆင်မများအနက် တစ်ကြိမ်လျှင် နှစ်ကောင်ကျ ပြန်ထွက်လာပြီး ဝိုင်းဝန်း ပွတ်သပ်ပေးရင်း အခြေအနေကိုကြည့်ကြသည်။ နှစ်ကောင်ဝင်သွားလျှင် နောက်နှစ်ကောင်ထွက်၍ အလားတူ ကြည့်ရှုပွတ်သပ်ပေးကြသည်။

လဲလျောင်းနေသော ဆင်မသည် ဆင်ကလေးကို မွေးဖွားလိုက် သောအခါမူ မည်သို့မျှနာကျင်ပုံမရ၊ အသံဗလံပင် လုံးဝမကြားလိုက်ရ ချေ။ ဆင်ကလေး မိမိဝမ်းမှ ကျွတ်လွတ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဆင်မ သည် လဲလျောင်းရာမှထကာ ခြေဆယ်လှမ်းစန့်အကွာသို့ လျှောက်သွား သည်။ ထို့နောက် နှာမောင်းကိုထောင်၍ ကျယ်လောင်စွာ အော်လိုက် သည်တွင် တောတွင်းမှ ဆင်မများကလည်း ပြန်လည်အော်မြည်ရင်း ထွက်လာကြ၍ သားသည်မိခင်ဖြစ်လာသော ဆင်မအား ဝိုင်းဝန်းပွတ် သပ် ယုယကြပြန်သည်။

ဆင်ကလေးကို ပြုစုကြခြင်း

ထို့နောက် မိခင်ဆင်မသည် မြေကြီးပေါ်သို့ ပြန်၍လဲလျောင်းကာ အနားယူနေစဉ် 'ဝမ်းဆွဲလက်သည်' ဆင်မရှစ်ကောင်က ဆင်ကလေးကို ဝိုင်းဝန်းကြည့်ရှုပြုစုကြသည်။ ဝမ်းဆွဲလက်သည်ထဲမှ ဆင်မတစ်ကောင် က မွေးကင်းစ ဆင်ကလေးအား မြေပြင်မှ လေးပေခန့်မြင့်အောင် နှာမောင်းဖြင့်မတင်ပြီး ဆင်ကလေး၏ခြေထောက်ကို မြေပြင်နင်းမိ အောင် အသာအယာပြန်ချပေးသည်။ ထို့နောက် ဆင်မ ရှစ်ကောင်စလုံး သည် နှာမောင်းဖြင့် သဲများကိုစုပ်ယူလာကြပြီး ဆင်ကလေးအား တစ်လှည့်စီ ပက်ဖျန်းမှုတ်ပေးကြသည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ကြသဖြင့် ရှံ့တွ

ဆားခိုးစားနေသော ဆင်ပေါက်မကလေး နှစ်ကောင်

နေသော ဆင်ကလေး၏ ကိုယ်အရေပြားများမှာ တဖြည်းဖြည်း ပြည့်တင်း
ချောမောလာသည်။ ဤနည်းအတိုင်း မိနစ် ၃၀ ကျော်ကျော် ပြုလုပ်ပေး
ပြီးသောအခါ ဆင်ကလေးမှာ ၎င်း၏ခြေထောက်များပေါ်၌ ကောင်းမွန်
တည်ငြိမ်စွာ ရပ်နိုင်လာသည်။

မိခင်နို့ရည်စို့ခြင်း

ထိုအခါ မိခင်ဆင်မသည် လဲလျောင်းရာမှထ၍ စူးရှကျယ်လောင်
စွာ အော်လိုက်၏။ ပြီးနောက် ဆင်ကလေးရှိရာသို့ လျင်မြန်စွာ လျှောက်
သွားသည်။ ရောက်လျှင် ဆင်ကလေးကို နှာမောင်းဖြင့် ပွေ့ချီကာ
ခပ်လှမ်းလှမ်းသို့သွား၍ ချထားလိုက်သည်။ ဤတွင် ဆင်ကလေးက
မိခင်ဆင်မကြီး၏ ရှေ့ခြေထောက်ကြားထဲသို့ တိုးဝင်လာကာ
နှာမောင်းဖြင့်စမ်းသပ်ရင်း နို့စို့ရန်ကြိုးစားသည်။ ထိုအခါ ဆင်မကြီး
သည် ဒူးထောက်၍ မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ပေးလိုက်သည်တွင် ဆင်ကလေး
သည် မိခင်နို့ရည်ကို ပထမအကြိမ် စို့ခွင့်ရရှိသည်။

ဆင်ကလေးများ နို့စို့သည်မှာ ရေသောက်သကဲ့သို့ နှာမောင်း
ဖြင့် တစ်ဆင့်စုပ်ယူ၍ စို့ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပါးစပ်ဖြင့်ဟပ် စို့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆင်ကလေးကို ချီလျက်

ဆင်ငယ်ကလေး နို့စို့ပြီးသောအခါ မိခင်ဆင်မသည် နှာမောင်း
ကိုထောင်၍ ကျယ်လောင်ရှည်လျားစွာ အော်မြည်လိုက်ပြီးနောက်
ဆင်ကလေးအား နှာမောင်းဖြင့်ပွေ့ချီကာ မိမိဦးခေါင်းအထက်ရောက်
အောင် မြှင့်၍ မ၊ချီယူလိုက်ပြီး တောတွင်းသို့ဝင်သွားသည်။ ဝမ်းဆွဲ
လက်သည် ဆင်မရှစ်ကောင်ပါ ၎င်း၏ဘေးနှစ်ဖက်မှ ခြံရံ၍ လိုက်ပါ
သွားကြသည်။

ဤဖြစ်ရပ်အားလုံးသည် ဆင်မများ၏ ကိစ္စသက်သက်ပင်ဖြစ်၍
တောတွင်းရှိ ဆင်ထီးဟူသမျှသည် ယင်း‘မီးနေခန်း’ ကွက်လပ်နေရာ
အနီးသို့ပင် မလာကြဘဲ အဝေးက ကွင်းရှောင်သွားကြလေသည်။

(၄) မြန်မာ့ဆင်အမျိုးအစား

မဘိန်းမှ လဝါသို့

နေ့လယ် တစ်နာရီကျော်လောက်အချိန်တွင် ကျွန်တော်တို့သည် မဘိန်းမှ လဝါသို့ ခရီးဆက်ထွက်လာကြသည်။

ကားလမ်းမှာ ရွှေလီမြစ်ကမ်းခြေနှင့် ဝေးသွားလိုက်၊ နီးလာ လိုက်၊ ရွှေလီမြစ်ရေပြင်ကို လှမ်းမြင်လိုက်၊ သစ်တောတွေ ကြိမ်ပိုက် တောတွေ ကျယ်သွားလိုက်နှင့် အကွေ့အကောက်ချည်း ဖြစ်၏။ မိုးတွင်း၌ ဤလမ်းမှာ ဘယ်လိုမှ ကားသွား၍မရဟု သိရသည်။ ဝန်တင် ဆင်များ နှင့် သွားရသောလမ်းပင် ဖြစ်သည်။

လမ်းတွင် ဆင်ဦးစီးများစခန်းချ၍ မိုးတွင်းသုံးရန် ဗန့်ဗွေးခေါက် လျှော်ထူပြားတွေ ခွာလှမ်းနေကြသည်ကို ဟိုတစ်စု၊ သည်တစ်စု တွေ့ရ သည်။ အင်ကြင်းတောများကို ဖြတ်လာရသဖြင့် အင်ကြင်းပွင့်ရနံ့က ကြိုင်လှိုင်လာသည်။

ညနေ လေးနာရီလောက်တွင် လဝါသို့ ရောက်လာကြသည်။ လဝါ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် လက်ထောက် မန်နေဂျာ ဦးသန်းလွင်နှင့် ဒုမန်နေဂျာ ဦးဘညိုတို့ ရှိကြသည်။ ဦးသန်းလွင် အလုပ်ဝင်သည်မှာ

မကြာသေးဟု သိရ၏။ အသက်နှစ်ဆယ်ကျော် ဝန်းကျင်သာရှိ၍ ကျွန်တော်နှင့် ရွယ်တူဖြစ်သည်။ ဦးဘညိုမှာ လေးဆယ်ကျော်အရွယ် ဖြစ်၏။

လဝါ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးစခန်းမှာ ရွှေလီမြစ်နှင့် အတော်အလှမ်း ဝေးသွားပြီဖြစ်သည်။ သူတို့စခန်းတောင်ဘက်တွင် နန့်ပေါ်ချောင်းရှိ၏။ နွေလဖြစ်သဖြင့် နန့်ပေါ်ချောင်း၏ရေမှာ စီးရုံသာ စီးနေလေသည်။ မိုးတွင်း၌မူ ဤနန့်ပေါ်ချောင်းတွင် သစ်လုံးများကိုမျှော၍ ဆင်နှင့်တိုက် ပြီး ရွှေလီမြစ်ထဲသို့ချရသည်။ ယခုအခါ အလုပ်ရပ်နားထားသော နွေရင့်ရက်ဖြစ်သဖြင့် ထိုစခန်းမှဆင်များကို နွေရာသီ ဆင်ကျောင်း စခန်းသို့ ပို့ထားကြောင်း သိရသည်။

သစ်ထုတ်လုပ်ရေးစခန်းဗိုလ်တဲ၏ တောင်ဘက် နန့်ပေါ်ချောင်း ကမ်းနဖူးတွင် သစ်တိုက်ကားစခန်းရှိသည်။ အနောက်ဘက်တွင် လဝါ ရွာရှိ၏။ လဝါရွာမှာ အိမ်ခြေခုနစ်ဆယ်ကျော်ခန့်ရှိပြီး လဝါရွာသူ ရွာသားများ၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ သစ်ထုတ်လုပ်ရေး၌ သစ်မျှောခြင်း၊ ဖောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သစ်သင်းသတ်ခြင်း၊ သစ်တိုက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ရွာရှိလူများစုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရှမ်း ကချင် အမျိုးသား အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဆင်နှင့် အလုပ်လုပ်ကြရသူများဖြစ် သဖြင့် ဘိန်းရှူတတ်သူအချို့လည်းရှိသည်ဟု သိရ၏။ ကျွန်တော်တို့ သည် လဝါ၌ တစ်ညအိပ်ကြရသည်။

သစ်တောကြိုးဝိုင်းသို့

နောက်တစ်နေ့နံနက်၌ သစ်တောကြိုးဝိုင်းအမှတ်(၂၅)နှင့် (၂၆) သို့ ထွက်လာကြသည်။

အမှတ်(၂၆) သစ်တောကြိုးဝိုင်းသို့ ရောက်သောအခါ သစ်တင်

ကားများပေါ်သို့ ရဟတ်ရစ်တိုင်တို့ဖြင့် သစ်လုံးတွေတင်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ သစ်တင်သောလုပ်ငန်းကို သစ်ခေါင်းတစ်ယောက်က ကြည့်ရှုကြပ်မတ်ရ၏။ သစ်လုံးရေသုံးဆယ်ကျော် ရှိသည်။ ထိုသစ်များ မှာ မိုးတွင်းက ရေမျောချသော်လည်း မကျဘဲ တင်ကျန်ခဲ့သော သစ်လုံးများ ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့သောသစ်များကို သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက 'ရေကျန်သစ်' ဟု ခေါ်သည်။

သစ်လုံးကြီးများကို သစ်တိုက်ကားပေါ်သို့ ရဟတ်နှင့်တင်ခြင်း မှာ သစ်တိုက်ကားကို သစ်လုံးများပုံနေသောဘေးတွင် ရပ်ထားပြီး သစ်လုံးများကို ကားပေါ်က သံကြိုးနှင့် တစ်လုံးစီချည်ထားကာ မော် တာနှင့် လှည့်ပတ်၍ တင်ခြင်းဖြစ်၏။ သစ်လုံးကြီးများ ကားပေါ်သို့ တဖြည်းဖြည်းတက်သွားနိုင်အောင် ကားပေါ်နှင့်မြေပြင်ကို သစ်လုံး သုံးလုံးဖြင့် အစ အလယ် အဆုံး ခင်းပေးထားရ၏။

ရစ်တိုင်အရှင်ဆင်၍ ကားပေါ်သို့တင်ရာ၌ လူအားကိုအသုံးပြုရ သည်။ ကားပေါ်တင်မည့် သစ်လုံးနှင့် သုံးလေးတန်ခွင်ချက်ချည်ထား သော ရစ်တိုင်ကို မတ်မတ်ထောင်ကာ အောက်မှပျဉ်ပြားတွင်တပ်၍ သစ်ကြိုးနှင့်ရစ်ပြီး လူသုံးယောက် မောင်းတပ်လှည့်ရသည်။ သိုင်းကြိုး၊ ဘေးကြိုး၊ ရစ်ကြိုးများ တဖြည်းဖြည်းတင်းလာကာ သစ်လုံး ကားပေါ် သို့ တက်သွားသောနည်းဖြစ်၏။ တော်တော်နှင့် မ၊ချီမရသော သစ်လုံး ကြီးများကို မန်းကီးချိတ်နှင့် ထောက်တင်ပေးရလေသည်။ စက်အား၊ လူအားသာကွာပြီး သဘောမှာ အတူတူဖြစ်သည်။

ထိုနေရာမှာ တောနက်သဖြင့် အတော်အေးသည်။ မျောက်လွဲ ကျော်တို့ အော်မြည်နေကြသံမှာ ဆူညံပြီး လူကိုပင် ဆင်းကိုက်ကြတော့ မလား ထင်ရသည်။

မိုးရာသီ၌ ဤနေရာတွင် အလုပ်ဆင်ဝိုင်းတွေရှိကြောင်း သိရ

သည်။ ယခုအခါ နွေရာသီဖြစ်သဖြင့် ဆင်လုပ်သားကြီးများကို ဆင်
ကျောင်းစခန်းသို့ပို့၍ အနားပေးထား၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌ ဆင်
များ မရှိတော့ပေ။

ထိုနေရာက အပြန်လမ်းတွင် သင်းသတ်ထားသော ကျွန်းသစ်ပင်
ကြီးများနှင့် သစ်မာပင်များကို တွေ့ရသည်။ သစ်အကွက်များ စနစ်
တကျ သတ်မှတ်ခွဲခြားထားပုံကို ကားခဏရပ်ပြီး ဦးအောင်ခင်က ဆင်း
ပြသည်။

သစ်သင်းသတ်ခြင်းမှာ သစ်ပင်ရင်းက တောင်ဆုပ်နီးပါးအမြင့်၌
ပင်မကြီး၏ အခေါက်နှင့်အကာကို ရဲတင်း၊ ပဲခွပ်၊ ဓား စသည်တို့နှင့်
ဝိုင်းရစ်ပြီး ခုတ်လှီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ မျဉ်းစောင်းရှိသော သစ်ပင်နှင့်
မတ်စောက်သော တောင်စောင်းရှိ သစ်ပင်များကို ငြမ်းဆင်၍ပင် သင်း
သတ်ကြရသည်။ သစ်သင်းသတ်ခြင်းကို သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက မလုပ်
ဘဲ သစ်တောဌာနက စီမံကွပ်ကဲ၍ လုပ်သည်။

သစ်ပင်တစ်ပင်တွင် အကာအခွံမပြတ်ဘဲ တစ်လက်မလောက်
ကျန်နေရုံနှင့် ထိုသစ်ပင်သည် သင်းမသေဘဲ အသက်ပြန်ရှင်နေတတ်
သည်။ ထိုသို့ အသက်ပြန်ရှင်နေသော သစ်ပင်များကို ဘယ်အဖွဲ့က
သင်းသတ်သွားသည်ဟု သိနိုင်ရန် သင်းသတ်အဖွဲ့များတွင် အကွရာ
အမှတ်အသားများ ပေးထားသည်။ သစ်သင်းသတ်အဖွဲ့သည် မိမိတို့
သင်းသတ်သွားသော သစ်ကွက်အမှတ်ထဲက သစ်ပင်များကို တံဆိပ်ရိုက်
သွားရလေသည်။

နံနက်စာကို လဝါ၌ပင် ပြန်စားကြရ၏။ နံနက်စာစားပြီး ခဏ
နားကာ ခိုတာသို့ ထွက်လာကြသည်။ လမ်းတွင် ကားက ဗွက်ထဲနစ်
နေသဖြင့် နာရီဝက်လောက် အချိန်ကြာသွားသည်။ မြေဖို့ လမ်းခင်းပြီး
ကားပေါ်တွင် အသင့်ပါလာသောသံကြိုးကို ကားလမ်းဘေးက သစ်ပင်

တွင်ချည်၍ ရစ်ကြိုးနှင့်ဆွဲတင်ယူရ၏။ ကားဒရိုင်ဘာနှင့် ရုံးလုလင် နှစ်ယောက်၊ စာရေးတစ်ယောက်မှာ တစ်ကိုယ်လုံး ရွံ့နှစ်ခံထားရသလို ပေကျံကုန်တော့သည်။

ကျွန်တော်တို့ စီးလာသော ကားသည် တစ်ခါတစ်ရံ လမ်း ကောင်းကောင်းမရှိသော သစ်တောထဲက ဖြတ်မောင်းလာရသည်။ သည်လိုနှင့်ပင် ခိုတာသို့ရောက်လာကြ၏။ ခိုတာရွာမှာ ရွှေလီမြစ်ကမ်း နဖူးနှင့် ကပ်လျက်ဖြစ်၏။

ခိုတာတွင် ကားဝပ်ရှော့ရုံ ရှိသည်။ ဖိုမင် ဦးဆိုင်က ကွပ်ကဲ အုပ်ချုပ်သည်။ သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ ကားများနှင့် ဆင်ထူး၊ သစ်ဆွဲတန် ဆာပလာ ကိရိယာများကိုလည်း ဤဝပ်ရှော့ရုံမှာပင် ပြုပြင်ရသည်။

ခိုတာ ကားဝပ်ရှော့ရုံတွင် ရွှေလီရိုးတစ်လျှောက်မှ ထွက်သော သစ်စေး၊ သနပ်ခါး၊ အင်တွဲ၊ ပွေးညက်၊ ကြိမ်၊ သင်၊ မီးသွေး၊ မဖောက် ထုံး စသည်တို့အကြောင်းကို စုံစမ်းမေးမြန်းကြည့်သည်။

ကြိမ်အများဆုံးခတ်(ခုတ်)ကြသော ရွာများမှာ စီပိန်၊ ပင်ကြိမ်နှင့် တုံကွာတို့ဖြစ်ကြသည်။ သစ်စေးထွက်သော အဓိကရွာများမှာ ဘမဲ၊ မလိမ်၊ မလှိုင်ကုန်း၊ ပြင်လဟာ၊ အုန်းတုတ်တို့ဖြစ်သည်။ သနပ်ခါး ထွက် သောရွာများမှာ နန့်ပန်း၊ နန့်ကဆန်၊ ဖောင်းခါးတော၊ အုန်းတုတ်တို့ ဖြစ်သည်။ အခြားကုန်ပစ္စည်းများမှာမူ ရွာအနှံ့အပြားမှ ထုတ်လုပ်ကြသည်။

ရွှေလီထဲ၌ ကြိမ်ဈေးမှာ အလုံးတစ်ရာမှ ငါးကျပ်ပေးရ၏။ တပေါင်း၊ တန်ခူးလတွင် လှည်းအစီး ကိုးဆယ် တစ်ရာထိ တစ်ပြိုင် တည်း လာ၍ ရွှေလီမြစ်ကမ်းခြေမှာ ရောင်းကြသည်။ ထိုကြိမ်များကို ရွှေလီမြစ်ထဲသို့ချ၍ ဖောင်ဖွဲ့ကာ အောက်အရပ်သို့ စုန်ရသည်။ ရွှေလီ ရိုးမှ ကြိမ်လေးငါးမျိုးထွက်၏။ ရေကြိမ်၊ ကြိမ်နီ၊ ရမထာ၊ တောင်ကြိမ်၊ ကြက်ဥကြိမ်၊ ဝက်ချေးကြိမ်တို့ဖြစ်သည်။ သင်ဖျာများမှာ အကြမ်းစား

များသာ ထွက်သည်။

သစ်စေးကို အပတောထဲ၌ ထိုးကြသည်။ 'အပတော' ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက ဒေသခံလူများအတွက် အိမ်သုံးသစ်ဝါးများ ခုတ်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားသော သစ်တောကိုဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ခိုတာပတ်ဝန်းကျင်မှ သစ်စေးလုပ်ငန်းကိုအများဆုံးလုပ်ကြသော ရွာများမှာ ဘဲမဲ၊ မလိမ်၊ ပြင်လဟာ၊ အုန်းတုတ်ရွာတို့ ဖြစ်ကြသည်။

သစ်စေးထိုးသော လုပ်သားများသည် မိုးနှောင်းသမယ တော်သလင်းလကပင် စ၍ အလုပ်လုပ်ကြသည်။

'တော်သလင်း လက်တွင်းအိပ်' ဟူသော ဆောင်ပုဒ်နှင့်အညီ တော်သလင်းလ ခံသော သစ်စေးသည် မိုးလွတ်လျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ တော်သလင်းလ၌ရသော သစ်စေးသည် သူတို့အရပ်၌ပင် တစ်ပိဿာ ခုနစ်ကျပ်၊ ရှစ်ကျပ်ဈေးရှိ၏။ မန္တလေးရောက်လျှင် ၁၅၅ ထိ ရနိုင်သည်။ သစ်စေးအတန်းအစားမှာ အနီ၊ အညို၊ အနက် သုံးမျိုးရှိသည်။ အနီက တတိယ၊ အညိုက ဒုတိယ၊ အနက်က ပထမတန်းစား မိုးလွတ်ဖြစ်သည်။

သစ်စေးမပါလျှင်မဖြစ်သော လုပ်ငန်းများမှာ ဘုရားရွှေချခြင်းနှင့် ရေခွက်၊ ကွမ်းအစ်၊ လင်ပန်း စသည့် မြန်မာ့ရိုးရာသရုပ်ကိုင် ယွန်းထည်လုပ်ငန်းများထိ ဖြစ်လေသည်။

အပတောများ၌ သစ်စေးခံရာတွင် သစ်စေးရနိုင်သည်ထင်သော သစ်ပင်များကို ဦးစွာပထမ ဆောက်ပြား၊ ဓား စသည်တို့နှင့် တစ်တောင်ကျော်လောက်အရှည် 'မန်းကြိုး' လှီးထွင်းရသည်။ ရာဘာစေးခံသလို သစ်စေးမျှောလမ်းကို အခွံပါးအတိုင်း ဘယ်ညာနှစ်ဖက်လှီးထွင်းပြီး အောက်တွင် သစ်စေးမျှောလမ်းနှစ်ခုကို ဆုံစည်းပေးထားရသည်။ ဤသည်ကို 'မန်းကြိုး' ထွင်းသည်ဟု ခေါ်၏။

မန်းကြိုးနှစ်ခု၏ ဆုံစည်းရာအဆုံးတွင် ဝါးဆစ်ကို တစ်ထွာ တစ်မိုက် တစ်ဖက်ချွန်ခုတ်ဖြတ်ပြီး ထိုးစိုက်ခံထားရသည်။ ထိုဝါးဆစ်ကို 'ဘောက်' ဟုခေါ်၏။ ဘောက်ခွက်တစ်ခုလျှင် သစ်စေးနှစ်ကျပ်သား၊ သုံးကျပ်သားထိ ရတတ်သည်။ သစ်စေးပင်တစ်ပင်မှာ ဘောက်ငါးခု၊ ခြောက်ခု သစ်ပင်အကြီးအသေးကိုလိုက်၍ တပ်ရသည်။

သစ်စေးကောက်သွားသူတိုင်းတွင် 'ပလုပ်' ဟုခေါ်သော ခံခွက်တစ်ခုပါရသည်။ ပလုပ်ခံခွက်မှာ နှီးကိုရက်ပြီး သစ်စေးနှင့်သရိုးကိုင်ထားသော ခြင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ လုံးပတ်မှာ နှစ်ပေခွဲလောက်ရှိပြီး အမြင့်က တစ်ပေလောက်ရှိသည်။ အပေါ်သေး အဝကျဉ်းကာ အောက်ကားပြီး ဘူးသီးပုံဖြစ်သည်။ ရသမျှသော သစ်စေးရည်များကို ဤခံခွက်ထဲထည့်၍ သစ်စေးကောက်ရ၏။ သစ်စေးကောက်သော လုပ်သားတစ်ယောက်သည် တစ်နေ့လျှင် ဘောက်အလုံး ၆၀၀ ထိ ကောက်နိုင်သည်။ သစ်စေးလုပ်သားတစ်ယောက်လျှင် ဘောက်ခွက်ပေါင်း ၃၀၀၀ ထိ ပိုင်ဆိုင်သည်။ သစ်စေးကောက် ဘောက်လဲထားခဲ့သော သစ်ပင်များကို နောက်နှစ်ရက် သစ်စေးလာမကောက်ဘဲ နားထားရသည်။

ကျွန်တော်တို့ ရောက်သွားသောအချိန်မှာ တပေါင်းလဖြစ်သဖြင့် သစ်စေးပင်များ အပွင့်ပွင့်နေကြလေပြီ။ သစ်စေးပင်များ ပန်းပွင့်လျှင် သစ်စေးအထွက်နည်းသွားတတ်၏။ ထို့ကြောင့် သစ်စေးကောက်သူများကို ကြိုးကြားကြိုးကြားသာ တွေ့ခဲ့ရသည်။ အမှန်မှာ ဤသစ်စေးထိုးသော လုပ်ငန်းသည် စနစ်တကျလုပ်ပါက ဝင်ငွေနည်းသောအလုပ်မဟုတ်ပေ။ လူတစ်ယောက် တစ်နေ့ သစ်စေးကောက်လျှင် ငွေလေးငါးရာ ရနိုင်သည်ဟု သိရသည်။

အင်တွဲ၊ ပွေးညက်မှာမူ သူတို့ဆီ၌ အနည်းအကျဉ်းသာ လုပ်ကြသည်။ ဗန်းမော်နှင့် ကသာခရိုင်တွင် အင်တွဲ၊ ပွေးညက်အလုပ်ကို ကနူး

ကဏန်း တိုင်းရင်းသားများက တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် လုပ်ကြသည်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံတွင် အင်တွဲ၊ ပွေးညက်သည် တစ်နှစ်လျှင် ပိဿာချိန် ငါးသိန်းထွက်၏။ အင်တွဲ၊ ပွေးညက်တစ်ပိဿာလျှင် တစ်ကျပ်နှုန်းနှင့် အစိုးရက လလသသဆိုင်ဖွင့်၍ ဝယ်ယူသည်။

ကျွန်တော်တို့သည် ခိုတာမှ ညနေသုံးနာရီလောက်တွင် ထွက်လာကြ၏။ ကားလမ်းမှာ ရွှေလီမြစ်ကမ်းခြေအတိုင်း ဖြစ်သည်။ မဘိန်းသို့ နာရီဝက်လောက်အကြာမှာ ရောက်သည်။ မဘိန်းမှာ ကျွန်တော်တို့ ခရီးစထွက်လာကြစဉ်က နေ့လယ်စာစားခဲ့ကြသော လက်ထောက်မန်နေဂျာ ဦးအေးမောင်သူတို့ ဗိုလ်တဲစခန်းပင် ဖြစ်၏။

မဘိန်းမှာ ဆင်လေ့လာရန်လာသော ကျွန်တော့်အတွက် ဗဟိုစခန်းဖြစ်သည်။ မဘိန်းမြို့၏တစ်ဖက်ကမ်း ရွှေလီတောထဲတွင် ဆင်ရိုင်းများကို ကြိုးကွင်းစွပ်ဖမ်းခြင်း၊ ကျုံးသွင်းထောင်ဖမ်းခြင်းတို့ကို လက်တွေ့လုပ်ကိုင်နေကြသော ဆင်ဖမ်းလုပ်သားများ ရှိသည်။ ထို့အပြင် ထိုရွှေလီတောထဲ၌ ဆင်ရိုင်းများကို မေ့ဆေးသေနတ်နှင့် ကိုယ်တိုင် လိုက်လံပစ်ခဲဖူးသော တိရစ္ဆာန်ဆေးကုဝန်ထောက် ဦးကျော်မြင့်လည်း ရှိသည့်အပြင် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ ဆင်ဝိုင်း၊ ဆင်နာရုံ၊ ဆင်ကျောင်း စခန်းတို့သည်လည်း မဘိန်းပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်သည် မဘိန်းမြို့ကို အခြေစိုက်စခန်းပြုလုပ်ပြီး ဆင်ရိုင်း၊ ဆင်ယဉ်တို့၏ သဘာဝနှင့် ဆင်ဖမ်းနည်းများ စသည်တို့ကို မေးမြန်းလေ့လာရပေသည်။

ဆင်အုပ်ကြီးနှင့် တွေ့ခြင်း

မဘိန်း၌ ကျွန်တော့်အား မန်နေဂျာ ဦးအောင်ခင်က မိုးမိတ်ခရိုင် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးမှ ဆင်အုပ်ကြီး ဦးအောင်လုံနှင့် မိတ်ဆက်ပေးသည်။

ဆင်အုပ်ကြီး ဦးအောင်လုံမှာ ထောင်ထောင်မောင်းမောင်းနှင့် ဗလကောင်းသူ ဖြစ်သည်။ အသက် ၁၄၊ ၁၅ နှစ်သားကပင် ဆင်ပဲ့ချိတ်၊ ပဲ့စီး၊ ဦးစီး၊ ဆင်ခေါင်း၊ ဆင်အုပ်၊ ဆင်အုပ်ကြီး စသည်ဖြင့် လုပ်လာ ခဲ့ရာ ယခုအခါ အသက်ငါးဆယ်ကျော်ပြီဟု သိရသည်။ သူသည် ကချင် ပြည်နယ်၊ မြစ်ကြီးနားခရိုင်မှ အင်းတော်ကြီးနယ်သား ကဒူးကဏန်း လူမျိုးဖြစ်သည်။ ကဒူးကဏန်းတို့သည် များသောအားဖြင့် ဆင်နှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းများကို လုပ်လေ့လုပ်ထရှိကြသည်။ ဦးအောင် လုံတို့ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်မှာလည်း ဆင်သမားများချည်းပင် ဖြစ်၏။ ယခု သူ့သားအကြီးတစ်ယောက်လည်း ဤမိုးမိတ်သစ်ထုတ်လုပ်ရေး၌ပင် ဆင်အုပ်လုပ်နေသည်။ ဦးအောင်လုံသည် ၁၄၊ ၁၅ နှစ်သားအရွယ်ကပင် ဆင်ပဲ့စီး၊ ပဲ့ချိတ်လုပ်၍ ယခု ဆင်အုပ်ကြီးဖြစ်လာသည်ထိ နယ်တကာစုံ ရောက်ဖူး၏။ သူ့အများဆုံးတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော နယ်များမှာ မြစ်ကြီးနား၊ ဗန်းမော်၊ ကသာနှင့် အင်းတော်ကြီးနယ်တို့ ဖြစ်သည်။ ဆင်နှင့် ပတ်သက်၍ အလုပ်မျိုးစုံလုပ်ဖူးပြီး နယ်တကာစုံရောက်ဖူးသော ဦးအောင် လုံအား စုံစမ်းမေးမြန်း၍ အောက်ပါဆင်အကြောင်း ဗဟုသုတ များ ရရှိခဲ့ပါသည်။

စွယ်စုံ၊ ဟိုင်း၊ ဟန်နှင့် တေ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆင်ကို လေးမျိုးလေးစား ခွဲခြားထားကြသည်။ ထိုလေးမျိုးမှာ စွယ်စုံ၊ ဟိုင်း၊ ဟန်နှင့် တေတို့ ဖြစ်သည်။

၁။ ဆင်ထဲတွင် 'တေ' မည်သောဆင်မှာ အရှားပါးဆုံးဆင် ဖြစ်၏။ တေဆင်မှာ အမေမွေးကတည်းကပင် အစွယ်တစ်ချောင်းတည်း သာပါ၏။ အစွယ်မှာ အလွန်သန်မာထွားကြိုင်းပြီး ထိုတစ်ချောင်းတည်း သောအစွယ်ကို အလွန်အားကိုးသော ဆင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တေဆင်

များသည် များသောအားဖြင့် အုပ်မှထွက်၍ ထီးတည်းနေတတ်ကြသည်။ ဘယ်သူ့အုပ်ချုပ်မှုဩဇာကိုမှ ခံချင်စိတ်မရှိသလို အခြားဆင်များကိုလည်း ဦးစီးအုပ်ချုပ်လိုသောစိတ် မရှိပေ။ ဘယ်ဘက်တွင် အစွယ်ရှိ သောဆင်ကို 'ဘယ်တေ' ဟု ခေါ်ပြီး ညာဘက်တွင် အစွယ်ရှိ သောဆင် ကို 'ညာတေ' ဟု ခေါ်ကြသည်။

၂။ 'ဟန်' ဆင်မှာ စွယ်စုံဆင်ကဲ့သို့ အစွယ်နှစ်ချောင်းပါသည်။ သို့သော် အစွယ်မှာ သန်မာထွားကြိုင်းခြင်းမရှိဘဲ အသေးအဖျင်းသာ ဖြစ်သည်။ မသန်မာသော အစွယ်ပင်။ အချို့ဟန်ဆင်များသည် သစ်ပင် သစ်ခေါက်များကို အစွယ်နှင့်ထိုးခွာစားရာ၌ ထိုမသန်မာသောအစွယ် တစ်ဖက် ကျိုးသွားတတ်သည်။ ထိုအစွယ်တစ်ဖက်ကျိုးသွား၍ တစ်ဖက် သာအစွယ်ရှိသောဆင်ကို 'ဘယ်ဟန်' သို့မဟုတ် 'ညာဟန်' ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဟန်ဆင်များသည် အခြားဆင်များလောက် အားခွန်ဗလ မသန် သည့်အပြင် အားကိုးစရာ အစွယ်မရှိသဖြင့် တောဆင်ရိုင်းဖြစ်ပါက ဟိုင်း၊ စွယ်စုံ၊ တေဆင်များကဲ့သို့ အုပ်ထဲမှထွက်ပြီး ထီးတည်းမနေရဲ ကြချေ။ ဆင်အုပ်ထဲတွင် ဟန်ဆင်ကို ဆင်နှင့် ဆင်ကလေးများက လည်း အားကိုးခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိပေ။ သူ့တွင် သူတစ်ပါးက လေးစားလောက်သော ရုပ်သွင်ကြန်အင်လက္ခဏာများ မတွေ့ရချေ။ ထို့ကြောင့် ဟန်ဆင်ကို ဟိုင်းနှင့် စွယ်စုံတို့ အုပ်စီးသော ဆင်အုပ်ထဲတွင် နောက် လိုက်ဆင်အဖြစ် အတွေ့ရများသည်။

၃။ 'စွယ်စုံ' ဆင်ဆိုသည်မှာ ဖြူဖွေးဝင်းလက်ကာ ရှေ့သို့ရှည် လျားစွာ ကော့တက်နေသော အစွယ်ပိုင်ရှင် ဆင်ပြောင်ကြီးကိုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆင်တို့၏ ကြန်အင်လက္ခဏာ အစုံပါရှိ၍ ဆင်ထဲတွင်အလှ ဆုံး ထိပ်ခေါင်တင် ဆင်ပင်ဖြစ်သည်။ စွယ်စုံဆင်ပြောင်များသည် များ

ဆင်ဦးစီးအတော်များများကိုသတ်ခဲ့သော စွယ်စုံဆင်ကြီး။
ဦးစီးနှင့် သူ့လက်ထောက် နှစ်ဦးစလုံး လက်နက်စွဲကိုင်ထားရသည်။

သောအားဖြင့် တောဆင်များထဲတွင် ဆင်ဦးစီး၊ ဆင်ဘုရင်များ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့၏အစွယ်ကို အလွန်အားကိုးတတ်ကြသည်။ အုပ်မှထွက်၍ ထီးတည်း(ထီးခိုးဟုလည်း ခေါ်သည်။) ဗိုလ်ဝင်ခံနေတတ်သည်လည်းရှိသည်။ စိတ်နေစရိုက် ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်သောကြောင့် တခြားဆင်များက ကြောက်ရွံ့တတ်ကြသည်။ နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးဌာနတွင် စွယ်စုံဆင်များသည် များသောအားဖြင့် ဆင်ဆိုးစာရင်းဝင်သံခလောက်ပိုင်ရှင်များ ဖြစ်ကြသည်။

၄။ 'ဟိုင်း' ဆင်မှာ ဆင်မ များကဲ့သို့ အစွယ်တိုတိုတိတိသာရှိသည်။ သဘာဝဓမ္မက သူ့အား သစ်ခေါက်သစ်ခွံများကို ခွာစားနိုင်ရုံလောက်သာ အစွယ်ကို ဖန်တီးပေးထားဟန်ရှိ၏။ အစွယ်မှာ တိုတိုတိတိဖြစ်သော်လည်း တုတ်ခိုင်သန်မာသည်။ သစ်ပင်၊ သစ်ခေါက်များကို ထိုးခွာစားရာ၌ အခြားဆင်များထက် လျင်မြန်ဖျတ်လတ်သည်။ တစ်ထွာကျော်ခန့်သာရှိသော အစွယ်သည် သစ်ခေါက်များခွာစားရာ၌ အနေတော်ဖြစ်သဖြင့် စားသောအခါ စွယ်စုံဆင်များကဲ့သို့ ရှေ့တိုးနောက်ငင် မဖြစ်ဘဲ သစ်ပင်၏ပင်စည်နှင့် ပါးစပ်က ဟပ်ပြီး ခံပြီးသား ဖြစ်နေတတ်သည်။ နှာမောင်းမှာလည်း အလွန်တုတ်ခိုင် သန်မာသဖြင့် သစ်ခေါက်၊ သစ်ခက်များကို ဖြောင်းခနဲ ဖြင်းခနဲ ဆောင့်ဆွဲ ချိုးခွာနိုင်သော အင်အားရှိသည်။

ဟိုင်းဆင်သည် စွယ်စုံ၊ ဟန်၊ တေ စသော အခြားဆင်များနှင့် ကွဲပြားခြားနား၍ ထူးခြားသော အသွင်သဏ္ဍာန်ရှိသည်။ အထီးဖြစ်စေ၊ အမဖြစ်စေ နားရွက်နှင့် ခြေဆုံလက်ဆုံ၊ ခြေသေးလက်သေး၊ ခြေခွာလက်ခွာများ ကြီးမားဝိုင်းဝန်းသည်။ ဦးကင်းနှင့် နားရွက်၊ နှာမောင်းအိုးတို့မှာ ထူးထူးခြားခြားကြီးမားသည်။ အသက်အရွယ်ချင်းတူသော အခြားဆင်များထက် ကြီးထွားမြင့်မားသည်။ အားသန်သည်။ ဟိုင်းဆင်၏

အားကိုးအားထားရာလက်နက်မှာ နှာမောင်းပင် ဖြစ်သည်။ သူ၏နှာ
 မောင်းသည် အခြားဆင်များ၏နှာမောင်းထက် ကြီးမားအားသန်ပြီး
 စွယ်စုံဆင်များ၏ အစွယ်နှစ်ဖက်ကိုလည်း ချက်ချင်းလှမ်းဆွဲကာ
 သစ်ခက်၊ သစ်ခြောက်ကိုင်းများကို ဆွဲချိုးလိုက်သလို ဖြောင်းခနဲ
 ဖြောက်ခနဲ ချိုးပစ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဟိုင်းဆင်နှင့် စွယ်စုံဆင်
 တို့မှာ အမြဲရန်သူငြိုးဘက်များ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ကောင်နှင့် တစ်
 ကောင် ရန်ထောင်၍ သတ္တိချင်းပြိုင်ကြသော ဆင်တို့မှာ များသော
 အားဖြင့် စွယ်စုံဆင်နှင့် ဟိုင်းဆင်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ဟန်နှင့် တေဆင်တို့
 မှာ မလွဲမရှောင် သာသောအခါမှတစ်ပါး အခြားအခါများ၌ ဟိုင်းနှင့်
 စွယ်စုံဆင်တို့ကို ရင်မဆိုင်ရဲကြချေ။

စွယ်စုံအုပ်ချုပ်ရသော ဆင်အုပ်ထဲတွင် ဟိုင်းဆင်ထီးက နောက်
 လိုက်အဖြစ် မနေသလို ဟိုင်းဆင်ဦးစီးသော ဆင်အုပ်ထဲတွင်လည်း
 စွယ်စုံဆင်များကို မတွေ့ရတတ်ကြပေ။ အရွယ်ရောက်လာသည်နှင့်
 တစ်ပြိုင်နက် အုပ်မှခွဲထွက်သွားပြီး တစ်ကောင်တည်းနေတတ်၏။
 သို့မဟုတ် ဆင်အချို့ကိုခွဲခေါ်သွား၍ စင်ပြိုင်အုပ်ထောင်လေ့ရှိကြ
 သည်။

ဥပမာ ဆင်ကောင်ရေ သုံးလေးဆယ်ရှိ၍ စွယ်စုံဆင်ပြောင်ကြီး
 တစ်ကောင်က ဦးစီးနေသောဆင်အုပ်ထဲမှ ဆင်မတစ်ကောင်သည် ဟိုင်း
 ဆင်ဖြစ်လာမည့် ဆင်ကလေးတစ်ကောင်ကို မွေးဖွားလာပါက အုပ်ချုပ်
 သော စွယ်စုံဆင်ကြီး၏ အငြိအငြင်ခံရတတ်၏။ ဆင်ပေါက်ဖြစ်လာ
 လျှင် သူ့ကိုအာခံ၍ ခြေရာချင်းတိုင်းမည့် ဟိုင်းဆင်ကလေးအား စွယ်စုံ
 ဆင်ပြောင်ကြီးသည် အမြဲမျက်ခြည်မပြတ် စောင့်ကြည့်နေတတ်သည်။
 ဟိုင်းဆင်အရွယ်ရောက်လာသောအခါ အကယ်၍ အုပ်ထဲမှ ဆင်မ
 တစ်ကောင်နှင့် နှာမောင်းချင်းယှက်လိမ့်၍ ကျီစယ်ကလူ ပြုမူနေ

သည်ကို မြင်လျှင် ဦးစီးဆင်ပြောင်ကြီးသည် ထိုဟိုင်းဆင်ပေါက်အား အစွယ်နှင့် ထိုးသတ်ရန် ကြိုးစားတတ်သည်။ ထိုအခါ ဟိုင်းဆင်ပေါက် ကလည်း သူ၏နှာမောင်းကိုအားကိုးကာ စွယ်စုံဆင်ပြောင်ကြီး၏ အစွယ်ကိုလိမ် ချိုးရန် ခုခံတတ်၏။ ဤသည်ကစ၍ ဆင်အုပ်ထဲတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ကာ ဟိုင်းဆင်ပေါက်၏အမေနှင့် ဟိုင်းဆင်ပေါက်၏ ရည်းစားက အုပ်မှ ထွက်ပြေး၍ တစ်စင်ထောင်တတ်ကြသည်။ လူများ ကဲ့သို့ပင် အုပ်ထဲမှ ဆင်များကလည်း ဟိုဘက်သည်ဘက် နီးစပ်ရာ လိုက်ပါကြ၍ ဆင်တစ်အုပ် မှ နှစ်အုပ်ဖြစ်သွားတတ်၏။ ဟိုင်းဆင် အုပ်ချုပ်ရသော ဆင်အုပ်ထဲတွင် စွယ်စုံဆင်ပြောင်ဖြစ်လာမည့် ဆင်ပြောင်ကလေးများ မွေးဖွားလာလျှင် လည်း ထိုနည်းအတူဖြစ်တတ် ၏။ တစ်ခါတစ်ရံ ဦးစီးဆင်ကို တိုက်ခိုက်၍ နောက်ပေါက်ဆင်ပြောင် များက အုပ်ကိုလုယူသဖြင့် ဆင်အိုကြီးမှာ ကိုယ်ထီးတည်း ထွက်ပြေးရ သည်လည်း ရှိသည်။

အမှန်မှာ ဟိုင်းဆင်နှင့် စွယ်စုံဆင်တို့သည် အုပ်ထဲ၌ အမြဲရန်မူ နေတတ်ကြသည်။ ဆင်အုပ်ထဲသာမဟုတ်၊ ထီးတည်းသွားလာနေကြ သော ဟိုင်းဆင်နှင့် စွယ်စုံဆင်တို့ တွေ့ကြလျှင်လည်း ထိုနည်းနှင့် ဖြစ်၏။

ဟိုင်းဆင်နှင့် စွယ်စုံဆင်တို့သည် မိတ်လိုက်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ရည်းစားသနာ ရှာကြရာ၌လည်းကောင်း၊ ကျစ်မြေကျင်းလုကြရာ၌ လည်းကောင်း ဆုံတွေ့ကြလျှင် တိုက်ခိုက်တတ်ကြသည်။ ကျစ်မြေ ကျင်း ဆိုသည်မှာ ဆားဓာတ်ပါသောမြေကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဆင်ရိုင်း များသည် တောထဲ၌ ဆားဓာတ်ပါသောမြေကို ရှာဖွေ၍ စားလေ့ရှိကြ သည်။

ဟိုင်းဆင်နှင့် စွယ်စုံဆင်တို့ တွေ့ကြလျှင် ဟိုင်းဆင်က စွယ်စုံ

ဆင်၏အစွယ်ကို သူ၏တုတ်ခိုင်သန်မာသော နှာမောင်းနှင့် လိမ်ချိုးပစ်ရန် အတင်းပြေးဝင်လာတတ်သည်။ ထိုအခါ သူနှင့်အားချင်းပြိုင်၍ မနိုင်မှန်းသိသော စွယ်စုံဆင်ကလည်း မိမိအစွယ်ကို တောင်ကမ်းပါးယံ၊ တောင်စောင်း စသည့်မြေထဲတွင် တအားထိုးနှစ်ထားပြီး ကိုယ်လုံးနှင့် လှည့်ပတ်ကာ တကျိကျိအော်မြည်ပြီး ကာကွယ်တတ်သည်။

အစွယ်ကိုလုချိုး၍မရသော ဟိုင်းဆင်သည် ရရာကျောက်ခဲ၊ သစ်တုံးများကောက်၍ စွယ်စုံဆင်၏တစ်ကိုယ်လုံးကို တအုန်းအုန်းထုရိုက်ခြင်း၊ အမြီးကိုလှန်ချိုးခြင်း၊ အမြီးဖျား နားရွက်ဖျားတို့ကို ကိုက်ဖြတ်ဆုတ်ဖြဲခြင်း၊ သစ်ကိုင်း သစ်ခက်များကို ချိုးယူ၍ တင်းပုတ်လုပ်ကာ ကျောကုန်း၊ ဘေးစောင်းများကို တဖြောင်းဖြောင်း ရိုက်နှက်ခြင်း ပြုတတ်၏။ သူ၏အကြံမှာ သူရိုက်နှက်သောဒဏ်ကို မခံနိုင်၍လည်းကောင်း၊ ဒေါသဖြစ်၍လည်းကောင်း စွယ်စုံဆင်က မြေထဲတွင်ထိုးနှစ်ထားသော အစွယ်ကိုထုတ်ပြီး သူ့အား ရုတ်ခြည်းထိုးသတ်ရန်ကြံလျှင် အစွယ်ကိုဖမ်းယူပြီး လိမ်ချိုးပစ်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပါးနပ်သော စွယ်စုံဆင်ကလည်း သူ့အား ဟိုင်းဆင်ကြီးက မည်မျှရိုက်နှက်ထုထောင်းသော်လည်း အောင့်၍သာခံမည်၊ အစွယ်ကိုမူ မြေကြီးထဲက ဘယ်အခါမျှမနုတ်ပေ။ မြေပြန့်တွင်လည်း ဖင်ဦးတောင်းထောင်၍သာ အော်ခံတတ်သည်။ ဦးခေါင်းနှင့်အစွယ်ကိုကား သူ့အနီးအနား၌ ဟိုင်းဆင်ကြီး ရှိနေသမျှ မဖော်ရဲပေ။

ဘယ်လိုလုပ်၍မျှ အစွယ်ကိုချိုးရန် အခွင့်မသာသောအခါ ဟိုင်းဆင်သည် သူ့အား ကြောက်သွားလေပြီအထင်နှင့် လှည့်ပြန်သွားတတ်၏။ ဟိုင်းဆင်က အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့လှည့်လိုက်လျှင် စွယ်စုံဆင်သည် မြေထဲသို့ထိုးစိုက်ထားသော အစွယ်ကို ရုတ်ခြည်းပြန်နုတ်ကာ ဟိုင်းဆင်၏ဘေးစောင်းကို အစွယ်နှင့် တအားထိုးသတ်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့်

အချို့တိုက်ပွဲပါးဝနေသော ဟိုင်းဆင်များသည် စွယ်စုံဆင်နားမှ နောက်
ပြန် ဆယ်ပေ၊ ကိုးပေ ဆုတ်ခွာပြီးမှ မိမိလိုရာခရီးကို ထွက်သွားတတ်
လေသည်။

ဟိုင်းဆင်မှာ အထီးသာမဟုတ်၊ အမလည်း ရှိ၏။ သို့သော်
မျိုးရိုးစဉ်ဆက် ဟိုင်းဆင်ဟူ၍မရှိပေ။ ဟိုင်းဆင်မ များက စွယ်စုံဆင်
ကလေးများ မွေးဖွားတတ်သလို စွယ်စုံဆင်မများကလည်း ဟိုင်းဆင်
ကလေးများ မွေးဖွားတတ်သည်။

ဟိုင်းဆင်များသည် စွယ်စုံဆင်များထက် အားသန်ခြင်း၊ ကိုယ်
လုံးကိုယ်ထည်ကြီးမားခြင်းမှာ မိခင်၏ နို့ရည်ကို သက်တမ်းကုန်အောင်
စို့ရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စွယ်စုံဆင်များမှာမူ တစ်နှစ်၊ နှစ်နှစ်သား
အရွယ်ရောက်လာသောအခါ အစွယ်သည် တဖြည်းဖြည်းရှည်ထွက်လာ
သဖြင့် နို့တောင်း၍စို့ရာ၌ မိခင်၏ဗိုက်ကို အစွယ်နှင့်ထောက်မိ၊ ထိုးမိ
သဖြင့် စွယ်စုံဆင်များကို မိခင် ဆင်မများက နို့စောစောဖြတ်ပစ်တတ်
သည်။ ဟိုင်းဆင်မှာကား ပင်ကိုကပင် အစွယ်တိုတိုကလေးသာ
ပါသဖြင့် သူ၏အစွယ်မှာ မိခင်ကို အန္တရာယ်မပြုပေ။ ထို့ကြောင့်
ဟိုင်းဆင်များသည် မိခင်၏နို့ကို သက်တမ်းကုန်သည်အထိ စို့ရသည်။
ဟိုင်းဆင်ကလေး တစ်ကောင်၏ နို့စို့သက်တမ်းမှာ ငါးနှစ်မှ ခြောက်နှစ်
အထိဖြစ်ပြီး၊ စွယ်စုံ ဆင်ကလေးတစ်ကောင်၏ နို့စို့သက်တမ်းမှာကား
သုံးနှစ် လေးနှစ်သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နို့ဝအောင်မစို့ရသော စွယ်စုံ
ဆင်များမှာ အားခွန်ဗလ နည်းပါးကြသည်။

ဆင်မတစ်ကောင်သည် သူ၏တစ်သက်တာ၌ ဆင်ကလေး လေး
ကောင်မှ ငါးကောင်အထိသာ မွေးဖွားတတ်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ
အမြွှာမွေးခြင်းလည်းရှိ၏။ ဆင်ကလေးတစ်ကောင် မကြီးပြင်းမီ နောက်
ထပ်တစ်ကောင် မွေးဖွားလာသဖြင့် နို့မျက်ကာ အငယ်ကောင်က

သေဆုံးသွားသည်လည်း ရှိသည်။

နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက နို့မပြတ်သေးသော ဆင်ငယ်
ကလေးများကို 'အမိနောက်လိုက်ဆင်' ဟု ခေါ်သည်။ အချို့ဆင်မများ
တွင် အမိနောက်လိုက်ဆင် နှစ်ကောင်ရှိသည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။

(၅) ဆင်၏သဘာဝစရိုက်

ဆင်ရိုင်းများသည် တောထဲ၌ အကောင် ၁၀-၂၀ မှ ၅၀ အထိ အုပ်ဖွဲ့၍နေတတ်ကြသည်။ အစာရှာရင်း တစ်နှစ်လျှင် မိုင်ပေါင်း မြောက်မြားစွာ လှည့်လည်သွားလာကြ၏။ မိုးရာသီတွင် ကုန်းမြင့်ရာ တောနက် ထဲ၌နေပြီး ဝါးကိုစားတတ်ကြသည်။ မိုးကုန်သောအခါ မြေနိမ့်ပိုင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ဆင်းသက်ပြီး မြက်ပင်၊ ကျူပင်၊ ကိုင်းပင် များကို စားလေ့ ရှိသည်။ ဆင်စားသော အပင်အမျိုးပေါင်းမှာ ၄၀ ကျော်အထိရှိသည်ဟု သိရသည်။ ဆင်အုပ်များသည် သူတို့၏ စားကျက်ကို ကောင်းစွာသိ၍ တောင်ရိုးတစ်လျှောက် သူတို့ သွားလာ နေကြသော လမ်းအတိုင်းသာ သွားလာကျက်စားလေ့ရှိကြသည်။ ဆင်သည် အခြားတိရစ္ဆာန်များကဲ့သို့ ကြုံသလိုသွားလာခြင်းမရှိပေ။ သူတို့သွားနေလာနေကျ လမ်းအတိုင်း သာ သွားလာတတ်ကြသည်။ ကုန်းမြင့်တောင်ပေါ်မှ မြေနိမ့်ပိုင်း ခင်တန်းများသို့ စားကျက် ပြောင်း သောအခါ တစ်ကောင်နောက်မှ တစ်ကောင် လိုက်ပြီး ယခင် တစ်နှစ် လောက်က ဆင်းလမ်းအတိုင်း ရိုးထဲမှ ဆင်းလာလေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တောဆင်ထောင်ဖမ်းသောသူသည် ဦးစွာ ပထမ

ဆင်လမ်းကိုရှာပြီးမှ ကျုံးဆောက်ကြသည်။

ဆင်များသည် ရိုးထဲ၌ စမ်းရေများခန်းခြောက်သွားသော တန်ဆောင်မုန်း၊ နတ်တော်လများတွင် လွင်ပြင်သို့ ဆင်းလာတတ်ကြသည်။ ဆင်သည် အလွန်အေးချမ်းသော ဆောင်းလ၌ပင် သူ၏ကိုယ်လုံးကို ရေမစိမ့်ဘဲ မနေနိုင်ချေ။ တချို့ကမူ ဆောင်းတွင်း၌ ဆင်သည် တေဇော ဓာတ်လွန်ကဲ၍ ရေစိမ့်သောအကြိမ်ရေ များတတ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ တောဆင်ရိုင်းများသည် ဆောင်းဦးကပင် လွင်ပြင်သို့ သက်ဆင်းနေတတ်ကြပြီး တစ်ဆောင်း၊ တစ်နွေလုံး သွားလာကျက်စားကာ မိုးဦးကျ နယုန်၊ ဝါဆိုလများတွင် ရိုးမတောနက်ထဲသို့ ယခင်နှစ်က ပြန်တက်ဖူး သောလမ်းအတိုင်း ပြန်တက်သွားတတ်ကြသည်။ ဆင်သွားလျှင် လမ်းဖြစ်သည်ဟူသော စကားအတိုင်း ရိုးထဲတွင် ဆင်သွားလမ်း၊ လာလမ်းများကို အလွယ်တကူ တွေ့နိုင်သည်။ ကျူတောများ၊ ကြိမ်ပိုက် တောများ၌မူ စွပ်ကြောင်းကြီးများပင် ဖြစ်နေတတ်သည်။

ဆင်များသည် အစာစားနေစဉ် အန္တရာယ်တစ်ခုခုနှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့ရပါက အခြားတိရစ္ဆာန်များကဲ့သို့ ကစဉ့်ကလျား ကသောင်းကနင်း ထွက်ပြေးကြခြင်းမရှိဘဲ သူတို့၏ခေါင်းဆောင် ဆင်ကြီးနားသို့ စုရုံးတိုးကပ်သွားကြပြီး အမိန့်ကိုနာခံတတ်ကြသည်။ ဦးစီးဆင်၏ အပြုအမူကိုကြည့်၍ သူ၏နောက်မှ စီတန်းလိုက်ပါကာ ဆုတ်ခွာတတ်ကြသည်။ သူတို့၏ ရန်သူသည် မည်သည့်ဘက်၌ရှိနေသည်ဟု အတိအကျမသိရပါက ယခင်သူတို့သွားလာဖူးသော လမ်းအတိုင်း သို့မဟုတ် လာလမ်းအတိုင်းသာ ဆုတ်ခွာလေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ဆုတ်ခွာရာတွင် တစ်ကောင်၏ကျောပေါ်တွင် တစ်ကောင်၏နှာမောင်းကိုတင်၍ သုံးလေးကောင် တစ်တွဲစီ ရင်ပေါင်တန်းဆုတ်ခွာလေ့ရှိသည်။ ရန်သူနယ်မြေတွင် ဆင်

တစ်ကောင်ကောင် သို့မဟုတ် ဆင်ကလေးများ ကျန်ရစ်ခဲ့ပါက ဆင်များ အားလုံးစုရုံးကာ ပြန်လာပြီး ပိုက်စိပ်တိုက်ရှာဖွေလေ့ရှိကြသည်။ ဤ ဆင်ခလေ့ကို တောဆင်ရိုင်းများအား ကြိုးကွင်းစွပ်ဖမ်းသော 'ပီလာ ရှိကာ' ဆင်ဖမ်းသမားများ မကြာခဏတွေ့ကြုံဖူးကြသည်။ ထို့ကြောင့် တောဆင်အုပ်ထဲမှ ဆင်လေး၊ ဆင်ပေါက်တစ်ကောင်ကောင်ကို ဖမ်း မိပါက လမ်းကြောင်းလွှဲပြီး ဝှက်ထားကြရသည်။

ဆင်၏သက်တမ်း

ဆင်၏သက်တမ်းသည် တစ်ထောင်ရှည်သည်။ ဆင်တစ်ကောင် ၏ ပဋိသန္ဓေနေသောလသည် ၁၀ လကြာသည် ဆိုသော ရှေးလူကြီး သူမများ၏စကားကို မှတ်သားရဖူးသည်။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ဆယ်သက် နှင့် ဆင်တစ်သက် ညီမျှသဖြင့် လူတစ်ဆယ်ယောက်သတ်ဖူးသော ဆင်ဆိုးကိုမှ သက်ဆိုင်ရာက သတ်မိန့်ပေးသည် ဟုဆိုသည်။ ဤစကား မှာ သဘာဝယုတ္တိလုံးဝမရှိပေ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မစူးစမ်းလေ့လာချက်အရ ဆင်၏ ပဋိသန္ဓေကာလသည် ၁၈ လနှင့် ၂၂ လကြားတွင်သာဖြစ်၍ သက် တမ်းမှာလည်း လူကဲ့သို့ နှစ်ပေါင်းရှစ်ဆယ်၊ ကိုးဆယ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ဆင်ဆိုးများကိုသတ်ပစ်ရန် အမိန့်ပေးခြင်းမှာ လူ တစ်ဆယ်ယောက် သတ်ဖူး၍မဟုတ်ပေ။ အလွန်အမင်းဆိုးသွမ်း၍ မည်သို့မျှပြုပြင်မရသော ဆင်ဆိုးများကိုသာ သတ်ပစ်ကြရသည်။ ဤကိစ္စကို သက်ဆိုင်ရာ သစ်တောဌာနနှင့် နယ်လုံခြုံရေး ရာဇဝတ်ဝန် တို့က တိုင်ပင်၍ စီစဉ်ကြရ သည်။ သို့သော် ဆိုးသွမ်းလွန်း၍ သတ်ပစ်ရ သော ဆင်ဟူ၍ကား ရှားပါး သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မည်မျှ ဆိုးသွမ်းသောဆင် ဖြစ်စေကာမူ ထိုဆင်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်းစီးရဲသော ဆင်ဦးစီး ပေါ်လာတတ်သည်။ ဆင်ဦးစီးများသည် ဆုင်ဆိုးစီးရဲလျှင်

နာမည်ထင်ပေါ်၍ အထင်ကြီးခံရတတ်ကြလေသည်။

ဆင်သက်တမ်းသည် လူ၏သက်တမ်းလောက်သာ ရှည်ကြာသည် ဟူသောအဆိုကိုလည်း စဉ်းစားရန်ရှိသည်။ ဆင်၏ပဋိသန္ဓေလမှာ ၁၈ လမှ ၂၀ လအထိဖြစ်သည်ဆို၏။ သို့ဖြစ်ပါက နှစ်နှစ်နီးပါးပဋိသန္ဓေနေသောဆင်သည် ဆယ်လသာ ပဋိသန္ဓေနေသော လူနှင့် အဘယ်ကြောင့် သက်တမ်းတူလေသနည်း။ သတ္တဝါတို့၏အသက်အပိုင်းအခြားသည် ပဋိသန္ဓေကာလ၏ အရှည်အကြာပေါ်၌ တည်သည်ဟု ပညာရှင်များအားလုံးလိုလိုက လက်ခံကြသည်။ ထို့ကြောင့် စာရေးသူ၏ အယူအဆကိုတင်ပြရလျှင် ဆင်၏အသက်သည် အနည်းဆုံးနှစ်ပေါင်း ခုနစ်ဆယ်၊ ရှစ်ဆယ်မှ တစ်ရာငါးဆယ်၊ တစ်ရာခြောက်ဆယ် ရှည်နိုင်သည်ဟု ယူဆမိသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ခုနစ်ဆယ်၊ ရှစ်ဆယ်သာ အသက်ရှည်နိုင်ပါသည်ဟု ဆိုသော ဆင်များသည် များသောအားဖြင့် သစ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ သစ်ဆွဲဆင်ယဉ်များသာ ဖြစ်ကြသည်။ တောထဲရှိ ဆင်ရိုင်းများ၏ အသက်ကိုမူ မည်သူကမျှ တိတိကျကျမသိနိုင်ကြချေ။ ထို့ကြောင့်လည်း တောထဲမှဆင်ရိုင်းများမှာ အနည်းဆုံးနှစ်ပေါင်း ၁၀၀ နှင့် အများဆုံး ၁၆၀ ထိရှည်နိုင်သည်ဟု ယူဆသည်။

ဆင်ယဉ်များမှာ အလွန်အလုပ်ပင်ပန်း၍ အသက်တိုကြရ၏။ သစ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ ဆင်ယဉ်များ(ပုဂ္ဂလိကပိုင်)သည် အလုပ်ပင်ပန်းလွန်း၍ နွေရာသီဆင်ကျောင်းစခန်းသို့ ပို့သောအခါ သဘာဝမုန်ပင်မကျတော့ဘဲ လူများပန်းသေသလို ဖြစ်သွားတတ်ကြသည်ဟု သစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် နှစ်ရှည်လများ လုပ်ကိုင်နေကြသော ဆင်သမားများက ပြောပြလေသည်။

ဆင်၏ကျန်းမာရေးသည် မုန်ကျခြင်းပေါ်၌တည်၏။ အသက်

တစ်နေ့တာအလုပ်လုပ်ပြီးနောက် စခန်းသို့ ပြန်လာစဉ်

၁၈ နှစ်၊ ၂၀ မှ ၅၀ အထိ ဆင်သည် သဘာဝအားဖြင့် တစ်နှစ်လျှင် မုန်တစ်ခါ၊ နှစ်ခါမကျလျှင် အလုပ်လုပ်၍ပင် မရနိုင်လောက်အောင် အားအင်ကုန်ခန်းတတ်သည်ဟု သိရ၏။ အလုပ်လုပ်နေသော ဆင်များ သည် များသောအားဖြင့် နွေရာသီ ဆင်ကျောင်းစခန်း၌ အလုပ်နားချိန် ရောက်မှ မုန်ယိုလေ့ရှိ၏။ အလုပ်လုပ်နေချိန်တွင် အလုပ်ပင်ပန်းလွန်း၍ မုန်ယိုလိုစိတ်၊ မိတ်လိုက်လိုစိတ် မရှိကြချေ။ ထို့ကြောင့် အလုပ်မလုပ် ရဘဲ လွတ်လွတ်လပ်လပ် သွားလာနေသော ဆင်များသည် အနည်းဆုံး အသက်တစ်ရာကျော်အထိ ရှည်နိုင်သည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိပါသည်။ ကမ္ဘာဦးက 'မမ္မတ်' ခေါ် ရှေးဆင်ကြီးများသည်လည်း နှစ်ပေါင်း ၁၅၀ အထိ အသက်ရှည်ကြသည်ဟူသော ပညာရှင်များ၏ အဆိုကိုလည်း သတိပြုသင့်ပါသည်။

ဆင်ကြောက်သော တိရစ္ဆာန်များ

တောတိရစ္ဆာန်များထဲ၌ ဆင်သည် တောခွေးနှင့် ကျားတို့ကို ကြောက်ရွံ့တတ်ကြသည်။ ဆင်အုပ်တစ်အုပ် ကျက်စားသွားလာနေချိန် တွင် ရိုးကျားကြီးများသည် ဆင်အုပ်နောက်မှ အမြဲချောင်းမြောင်းလိုက်ပါ လေ့ရှိ၏။ ဆင်အုပ်တွင် ဦးစီးဆင်က ရှေ့ကသွား၍ သားထိန်းဆင်က နောက်ကလိုက်ပါလေ့ရှိသည်။ သားထိန်းဆင်များသည် ဆင်ကလေး များ မကျော်မလွှားနိုင်သော သစ်တုံးကြီးများ၊ ကျောက်တန်းကြီးများ ရှေ့ကကန့်လန့်ဖြတ်ခံနေလျှင် ဆင်ကလေးများကို နှာမောင်းဖြင့် မ၊ချီ ပေး၍ စောင့်ရှောက်လိုက်ပါလေ့ရှိ၏။ ဆင်ကလေးများကိုသာနိုင်၍ ကိုက်သတ်စားလိုသော ရိုးကျားကြီးများသည် အလစ်ကိုစောင့်၍ သား ထိန်းဆင်များ၏ကိုယ်ပေါ်သို့ ရုတ်ခြည်းခုန်တက် ကုတ်ဖဲ့တတ်၏။ ထိုသို့ကျားက ခုန်အုပ်သဖြင့် သားထိန်းဆင်များ ရုတ်တရက် လန့်ဖျပ်

ကြောက်ရွံ့ပြီး ထွက်ပြေးကြလျှင် ကျန်ရစ်ခဲ့သော ဆင်ကလေးကို ကျားက ဝင်ဆွဲကိုက်ခဲတတ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် စစ်ကြီးမဖြစ်မီအချိန်က ဆင်ကလေး ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းမျှ ကျားကိုက်ခဲရဖူးကြောင်း သိရသည်။ ထို့ကြောင့် တောဆင်များသည် ဆင်ကလေးများကို ဆင်အုပ်၏လုံခြုံသော အလယ်တွင် ထားကာ သွားလာကျက်စားတတ်ကြသည်။

တောခွေးများမှာမူ ဆင်ထီး၊ ဆင်မ၊ ဆင်ကလေးပါ တွေ့မရှောင် ကြုံရာဆင်များကို သတ်ဖြတ်စားသောက်လေ့ရှိ၏။ တောခွေးများသည် ဆင်အုပ်သွားလာတတ်သောလမ်းက သစ်ရွက်သစ်ခက်များပေါ်တွင် သူတို့၏ ကျင်ငယ်ရည်များကို ပေါက်ဖျန်းထားတတ်ကြသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ထားပြီးမှ ဘယ်တောင်ပံ၊ ညာတောင်ပံခွဲ၍ ဆင်များအလာကို အုံနှင့်ကျင်းနှင့် အကောင်ဆယ်ကောင်မှ နှစ်ဆယ်အထိ နှစ်ဖက်ညှပ်စောင့်နေတတ်ကြ၏။ တောခွေးက ဆင်များကို ကိုက်သတ်ဖမ်းစားရာ၌ တစ်ကောင်ချင်း လာရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုရဲခြင်းမှာ တောခွေးသည် ဆင်နှင့်စာလျှင် အလွန်သေးငယ်ပြီး ခွန်အားဗလနည်းပါးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အမှန်မှာ တောခွေးသည် သဘာဝအားဖြင့် ထီးတည်းသွားလာ ကျက်စားလေ့မရှိပေ။

ရှေ့မှချီတက်လာသော ဆင်များသည် တောခွေးများပေါက်ဖျန်း ထားသော သစ်ရွက်သစ်ခက်များပေါ်ရှိ တောခွေး၏ ကျင်ငယ်ရည်နှင့် မျက်လုံးကိုပွတ်ထိမိသောအခါ ချက်ချင်းကျိန်းစပ်ပြာဝေပြီး မျက်စိ မမြင်တော့ပေ။ ထိုအခါ နှစ်ဖက်ညှပ်၍စောင့်နေတတ်ကြသော တောခွေးများသည် ဆင်ကောင်ကြီးများကိုယ်ပေါ်သို့ ရုတ်ခြည်းခုန်တက်ကာ ဦးဆုံး မျက်လုံးအစုံကို သူတို့၏ထက်မြက်သော လက်သည်း၊ ခြေသည်း တို့ဖြင့် ကုတ်ဖဲ့ကိုက်ဖောက်ပစ်တတ်သည်။ ပြီးမှ သေလောက်သော နေရာများကိုရွေးကာ တအားကိုက်ခဲပြီး ဆင်ပြောင်ကြီးများကို

မြေပြင်ပေါ်သို့ လဲကျစေသည်။

ဆင်တစ်ကောင်လဲကျသွားလျှင် တောခွေးများသည် ထိုဆင်သေ ကိုဝိုင်း၍ စားသောက်တတ်ကြသည်။ အခြားဆင်များ ကြောက်လန့် တကြား ထွက်ပြေးကြ၍ မျက်စိထဲ ကျင်ငယ်ရည်ဝင်ကာ မပြေးတတ်၊ မသွားတတ်ဖြစ်နေသော်လည်း ထိုဆင်များကို ကိုက်သတ်ခြင်းမရှိကြ ပေ။ ရှေ့ဆုံးမှကိုက်သတ်ထားပြီးဖြစ်သော ဆင်ပြောင်ကြီးကိုသာ ဝိုင်း ဝန်းစားသောက်နေတတ်ကြသည်။ ခေါင်းဆောင်ဆင်ပြောင်ကြီးကို တောခွေးများ ဝိုင်းဝန်းဖမ်းနေသံကြားလျှင် နောက်မှလိုက်လာကြ သော အခြားဆင်များမှာ ကစဉ့်ကလျား ထွက်ပြေးတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆင်ကလေးများသည် အသက်ချမ်းသာရာရကြသည်။

တောထဲ၌ တောခွေးသည် ဆင်များကိုသာ ဤကဲ့သို့ အကွက်ကျကျ ဖမ်းစားတတ်သည်မဟုတ်၊ ကျားနှင့် ဆင်၊ ပြောင် စသည့် မည်သည့် တိရစ္ဆာန်ကိုမျှမရှောင်ဘဲ ဖမ်းစားတတ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်တောထဲတွင် တောခွေးသည် အားလုံးသောတိရစ္ဆာန်များ ကြောက်ရွံ့ရသော တော ဘုရင်ဖြစ်သည်။

ဆင်များသည် ကြွက်များ၊ ခွေးများကိုလည်း ကြောက်ရွံ့တတ် သည်ဟု အချို့ကဆိုကြ၏။ အမှန်မှာ အချို့သောမိန်းကလေးများ ပိုးဟပ်၊ တီကောင်များကိုကြောက်သလို အကြောင်းမဲ့ရွံရှာခြင်းသာ ဖြစ်တန်ရာ ၏။ သစ်ပင်ပေါ်တွင် တွဲလွဲဆွဲနေတတ်ပြီး ဆင်လာသံကြားလျှင် ဆင်ကို ခုန်ချကိုက်သတ်တတ်သော ဆင်ပစ်မြွေခေါ် မြွေတစ်မျိုးရှိသည်မှာလည်း အမှန်ပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆင်အုပ်ကြီးတစ်ယောက်က ပြောဖူး၏။ သူ၏ တစ်သက်တာတွင် ထိုသို့ဆင်ပစ်မြွေကိုက်၍ ဆင်ယဉ်နှစ်ကောင် သေဖူး သည်ဆို၏။ ဆင်ပစ်မြွေသည် ဦးခေါင်းနှစ်ဖက်ပါသည်ဟုဆိုရာ အမှန် မှာ ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် ဦးခေါင်းနှစ်ဖက်နှင့် တူသော်လည်း ကိုက်သတ်

နိုင်သော ပါးစပ်အစွယ်မှာ တစ်ဖက်တည်းသာပါသည်ဟု ဆင်အုပ်ကြီးက ပြောလေသည်။

ဆင်သချိုင်း

ဆင်တို့၌ သချိုင်းရှိသည်။ ထိုသချိုင်းသည် လူသူမရောက်ပေါက်နိုင်သော တောနက်ထဲ၌ရှိသည်။ တစ်စုံတစ်ခုသော ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်ကြောင့် နာမကျန်းဖြစ်လာသောဆင်များနှင့် ဆင်အိုများသည် သေခါနီး၌ ဆင်အုပ်ထဲမှခွဲထွက်ကာ ဆင်သချိုင်းသို့သွားပြီး သေကြသည် ဟုလူများ ယုံကြည်ကြ၏။ ဤယုံကြည်ချက်မှာ ဆင်အကြောင်းဒဏ္ဍာရီတစ်ခုမျှသာဖြစ်၏။ ဤနေရာတွင် ဆင်သချိုင်းကို လိုက်ရှာဖူးသော သစ်တောဝန်ထောက်တစ်ဦး၊ လမ်းပြမှဆိုးတစ်ဦးနှင့် ဆင်ဦးစီးတစ်ဦးတို့၏ အတွေ့အကြုံကို တင်ပြလိုက်ပါသည်။

ရခိုင်ရိုးမနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ဒါးလက်ချောင်းဖျားတွင် ယခင်က အင်္ဂလိပ်များ သစ်လုပ်ငန်းလုပ်ခဲ့ကြ၏။ 'သပြေ' ဟုခေါ်သော ထိုသစ်လုပ်ငန်းစခန်းတွင် အင်္ဂလိပ်သစ်တောဝန်ထောက် တစ်ယောက် ရှိလေသည်။

တစ်နေ့တွင် ထိုစခန်းကို တောဆင်ရိုင်းကြီးတစ်ကောင် ဝင်လာပြီး သစ်ထုတ်လုပ်ရေးက တဲများကို ဖျက်ဆီးကာ လူများကိုလည်း ထိုးသတ်ရန်လိုက်လေသည်။ ထိုအခါ ဝန်ထောက်ကြီးက တောဆင်ရိုင်းအား သေနတ်နှင့် သုံးလေးချက်ပစ်လွှတ်လိုက်၏။ ထိုဆင်ကြီးမှာ အထိနာသွားသဖြင့် ဒါးလက်ချောင်းဖျားရှိ ဆင်သချိုင်းသို့ သေရန်သွားလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်ဝန်ထောက်ကြီးသည် လမ်းပြမှဆိုးတစ်ယောက်နှင့် ဆင်ခေါင်းတစ်ယောက်ကို ခေါ်ကာ ဆင်သချိုင်းကိုရှာရန် ထိုဆင်နာ၏ နောက်သို့ ခြေရာခံလိုက်သွားကြလေသည်။

ထိုချောင်းဖျား တောနက်ထဲတွင် ဆင်သင်္ချိုင်းတကယ်ပင်ရှိသည် ဟု သစ်ခုတ်သမားကြီးများက ယူဆခဲ့ကြ၏။ မိုးတွင်း၌ ရေစီးသန်သော အခါ ချောင်းဖျားမှ ဆင်ရိုး၊ ဆင်စွယ်များ မျောပါလာသည်ကိုလည်း ယခင်က တွေ့ကြရဖူး၏။ သူတို့သစ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့မှ သစ်ခုတ်သမားကြီး ဦးညိုဆိုသော အဘိုးကြီးတစ်ဦး၏ ဓားရိုးဆင်စွယ်သည်ပင် ထိုချောင်း ထဲကရသည်ဟု ဆိုသဖြင့် ဆင်သင်္ချိုင်းကို လိုက်ရှာကြသူတို့သည် တော ထဲ၌ တစ်ညအိပ်၍ ဒဏ်ရာရသွားသော ဆင်နာနောက်သို့ လိုက်ကြသည်။

သူတို့အဖွဲ့တွင် မျက်နှာဖြူဝန်ထောက်ကြီး၊ ဆင်ခေါင်း၊ လမ်းပြ မှုဆိုး လူသုံးယောက်အပြင် ဝန်ထောက်ကြီး၏ ဗိုလ်ကျား ခေါ် ခွေး တစ်ကောင်လည်း ပါသေးသည်။ ထိုခွေးဗိုလ်ကျားမှာ အလွန်လိမ္မာ၍ ဝန်ထောက်ကြီး ဘယ်ကိုသွားသွား၊ အမြဲပါတတ်သော အင်းခွေးကြီး ဖြစ်သည်။

ဝန်ထောက်ကြီး သေနတ်နှင့်ပစ်လိုက်သော တောဆင်ရိုင်းကြီး သည် သူတို့ထင်သလို စမ်းချောင်းဖျားသို့ တကယ်တက်သွားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် သွေးစသွေးနခဲ၍ ဆင်ကြီးနောက် သို့လိုက်ကြရာ စမ်းချောင်းဖျားရှိ တစ်ခုသောရေအိုင်သို့ ရောက်သော အခါ သွေးစသွေးနတွေပျောက်ပြီး ဆင်ခြေရာလည်း ပျောက်သွား၏။ ရေအိုင်ထဲကျ၍များ သေလေပလားဟု စုံစမ်းရှာဖွေကြသောအခါ ထို ရေအိုင်မှာ ဆင်ကျ၍သေနိုင်လောက်အောင် နက်ရှိုင်းခြင်းမရှိသဖြင့် ထိုရေအိုင်နားပတ်ဝန်းကျင်ကို လှည့်ပတ်၍ရှာကြသည်။

အမှန်မှာ ဆင်နာသည် ရေစိမ်လိုက်သဖြင့် သွေးရပ်သွားခြင်းသာ ဖြစ်ပြီး စမ်းချောင်းဖျားသို့ ဆင်နာကြီးက ဆက်၍တက်သွားကြောင်း ဆင်ကိုယ်ပေါ်မှ သစ်ရွက်ခြောက်များပေါ်သို့ တစ်စက်ချင်းကျသွားသော ရေစက်ရေပေါက်များက သက်သေခံနေသည်။ ထိုအခါ ထိုဆင်နာ

နောက်သို့ ကွေ့ကောက်သော တံတောင်ဆစ်ကွေ့စမ်းချောင်းအတိုင်း မလိုက် ကြတော့ဘဲ ခရီးမဖင့်အောင် ရှေ့ကဖြတ်ဆီးကြရန် သူတို့သည် စမ်း ချောင်းဘေးနားမှ တောင်တစ်လုံးကို ဖြတ်ကျော်တက်ကြသည်။

တောင်တစ်ဝက်လောက် တက်မိသောအခါ လူကြီးတစ်ယောက်၊ နှစ်ယောက်ဖက်လောက်ရှိသော အကိုင်းအခက်များဖြင့် ဖြန့်ဝေထိုးချ ထားသည့် ဧရာမ ညောင်မှတ်ဆိတ်ပင်ကြီးတစ်ပင်အောက်သို့ ရောက် သွားကြသည်။ ညောင်မှတ်ဆိတ်ပင်ကြီး၏ အကိုင်းအခက်များပေါ်မှ ရှည်လျားသော အမြစ်ငယ်အမျှင်တန်းများမှာ ထူလပျစ်တွဲကျနေကြ သဖြင့် ညောင်ပင်ခြေရင်းပင် ဘယ်ဆီနေမှန်း မသိရပေ။ ထိုညောင် မှတ်ဆိတ်ပင်အောက်သို့ ရောက်သောအခါ ပုပ်ဟောင်သော အနံ့ဆိုး များက အဆမတန်နံ့စော်လာပြီး ညောင်ကိုင်းကြီးများပေါ်တွင် လင်းတ မောက်နီကြီးများ နားနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုညောင်ပင်ထက် ကောင်းကင်၌လည်း တကစ်ကစ်အသံများမြည်ကာ လင်းတများဝဲပျံနေ ကြသည်။ နွေလဖြစ်သဖြင့် သစ်ရွက်ကြွေများကလည်း ထိုညောင်ပင် အောက်တွင် ဒူးခေါင်းမြုပ်လောက်နီးပါး ထူထပ်နေသည်။ ထိုသစ်ရွက် တောထဲတွင် တောတိရစ္ဆာန်များ၏ အရိုးများကိုလည်း မကြာခဏ နင်းမိ ကြသည်။ ထို့နောက် ဆတ်ဦးချိုတစ်စုံကိုလည်း ထိုညောင်ပင်အောက်၌ ပင် တွေ့ရလေသည်။ လူတွေက သစ်ရွက်ခြောက်များကိုနင်း၍ ရှေ့သို့ တက်လာကြသောအခါ ရွက်ကြွေတောထဲမှ တိရစ္ဆာန်များ၏ အရိုးအရင်း များကို အားပါးတရ စားသောက်နေကြသော ယင်ရိုင်းမများ လန့်ဖျပ်ပြီး ဝေါခနဲ ဝေါခနဲ ထပျံကြသည်။

ဆင်နာနောက်သို့ လိုက်သွားသူတို့က စမ်းချောင်းဖျားရှိ ဤ ညောင်ပင်ကြီးနားတစ်ဝိုက်သည် မုချဆင်သင်္ချိုင်းဖြစ်ရမည်ဟု ယုံကြည် ကြ၏။ သစ်ရွက်ကြွေတောထဲ၌ သူတို့တစ်ချောင်းစ၊ နှစ်ချောင်းစ နင်းမိ

ကြသောအရိုးများမှာ ဆင်ရိုးများပင်ဖြစ်ရမည်။ ဆင်နာကြီးသည် ဤ
ညောင်ပင်၏တစ်ဖက်ရှိ ဆင်သချိုင်း၌ မုချလာသေပေလိမ့်မည်။ ထို့
ကြောင့် ဆင်သေကိုစားရန် လင်းတများစောင့်နေကြသည်။ ကောင်းကင်
၌ ပျံနေကြသော လင်းတများ အော်မြည်နေကြခြင်းမှာ ဆင်နာကြီးသည်
သေရန်လာနေပါပြီဟု ညောင်ပင်ပေါ်က စောင့်နေကြသော လင်းတများ
အား အချက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မုဆိုးကြီးက တွက်ဆထားသည်။

ဤနေရာသည် သူတို့ထင်သလို အမှန်ပင် ဆင်သချိုင်းဖြစ်ပါက
ဆင်စွယ်များ တောင်ပုံရာပုံရှိပေလိမ့်မည်။ အနှစ်နှစ်အလလက လာ
သေကြသော ဆင်ရိုးတွေကလည်း ဒုနဲ့ဒေးဖြစ်နေပေလိမ့်မည်ဟု သူတို့
စိတ်သန္တာန်၌ လောဘဇောတွေ ဘောင်ဘင်ခတ်လာသည်။ ထို့ကြောင့်
သူတို့သည် ရှေ့သို့သာ ချီတက်လာကြ၏။

ဆင်သချိုင်းအမှန်ဖြစ်ပါက ဆင်သေကိုစားရန် စောင့်နေကြသော
ရိုးကျားကြီးများနှင့် အခြားတောခွေး၊ ခွေးအစသည့် သားစားတိရစ္ဆာန်
များသည်လည်း ဤပတ်ဝန်းကျင်၌ ခြေချင်းလိမ်နေကြပေလိမ့်မည်။
ထို့ကြောင့် သေနတ်ပါသော ဝန်ထောက်ကြီးနှင့် ဆင်ခေါင်းတို့သည်
သေနတ်ကိုမောင်းတင်ကာ အထူးသတိပြု၍ ညောင်ပင်ကြီးခြေရင်းသို့
ချဉ်းကပ်သွားကြသည်။

ဝန်ထောက်ကြီး၏ အလွန်လိမ္မာသောခွေး ဗိုလ်ကျားမှာမူ ပုပ်
ဟောင်သောအနံ့များကို ရကတည်းကပင် တဂိန်ဂိန်အသံပေး၊ အနံ့ခံ၍
လူများရှေ့သို့ပြေးကာ ဆင်သေကိုရှာနေလေသည်။ လူများသည် တရွေ့
ရွေ့သတိနှင့် တက်သွားကြရာ ‘ကျစ်ကျစ်’ဟူသော အသံတစ်ခုကို ကြား
ရပြီး ညောင်ပင်ကြီး၏ ပင်စည်ရှိရာအရပ်မှ လူတစ်ယောက်ဖက်ကျော်
ရှိသော ညောင်ကိုင်းရှည်ကြီးအတိုင်း အပေါ်မှ လင်ပန်းကြီးတစ်ချပ်
ပမာဏရှိသော မည်းမည်းလုံးလုံးကြီး အရာဝတ္ထုတစ်ခုသည် ဂေါ်လီလုံး

လိမ့်လာသလို လျင်မြန်သောအဟုန်နှင့် ညောင်ကိုင်းအတိုင်း ပြေးလိမ့်
လာပြီး လူများရှေ့သို့ရောက်နေသော ခွေးဗိုလ်ကျား၏ ကုပ်ပေါ်သို့
ဖြုတ်ခနဲ ကျလာလေသည်။ ခွေးဗိုလ်ကျားခများမှာ ဂိန်ခနဲတစ်ချက်သာ
အော်နိုင်ပြီး မြေပြင်သို့လဲကျသွားလေသည်။

ရုတ်တရက်ဖြစ်သဖြင့် လူများမှာ ကြောင်ငေးနေကြစဉ် နောက်
ထပ် 'ကျစ်ကျစ် ကျစ်ကျစ်' ဟူသော အသံများမြည်ကာ ညောင်ကိုင်း
များပေါ်မှ လင်ပန်း၊ ဒယ်အိုး၊ ပန်းကန်ပြား၊ ပန်းကန်လုံးလောက် အရွယ်
အစားရှိသော မည်းမည်းလုံးလုံး အရာဝတ္ထု မြောက်မြားစွာတို့သည်
လူများ၏ ရှေ့နားသို့ တဖြုတ်ဖြုတ်ခုန်ဆင်းလာကြသည်။ ထိုအခါလူ
များမှာ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက်ပင် ဂရုမစိုက်နိုင်ကြတော့ဘဲ ညောင်
ပင်ကြီးအောက်မှ ပြေးထွက်လာခဲ့ကြလေသည်။

ထို့ကြောင့် သူတို့သည် ဆင်သင်္ချိုင်းကို မတွေ့ခဲ့ရချေ။ ညောင်
ပင်ကြီးပေါ်မှ ခုန်ဆင်းလာကြသော မည်းမည်းလုံးလုံး အရာဝတ္ထုများကို
လမ်းပြမုဆိုးနှင့် ဆင်ခေါင်းတို့က ညောင်ပင်စောင့် ရုက္ခစိုးနတ်များဟု
ထင်ခဲ့ကြသည်။ မျက်နှာဖြူဝန်ထောက်ကြီးကမူ တောပင့်ကူကြီးများ
အိမ်ဖွဲ့နေကြသော နေရာဖြစ်မည်ဟု ထင်မြင်ချက်ပေးသည်။ ထိုတော
ပင့်ကူကြီးများသည် ဤညောင်ပင်အောက်သို့ ရောက်လာလျှင် ခွေး
ဗိုလ်ကျားလို သတ္တဝါကိုမဆိုထားဘိ၊ ဆင်စသည့် ဧရာမတိရစ္ဆာန်ကြီး
များကိုပင် ချမ်းသာပေးလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ဆိုသည်။

ဆင်သေများကို တောတောင်ထဲ၌ မည်သူမျှမတွေ့ဖူးကြချေ။
အမှန်မှာ ဆင်သေကိုသာမဟုတ်၊ ကျား၊ ပြောင်၊ ဆတ် စသော အခြား
တိရစ္ဆာန်ကြီးများ၏ အသေကောင်များကိုလည်း တွေ့ရခဲ့လှသည်။ ဤ
သည်မှာ ရာသီဥတု စွတ်စိုပူပြင်းလျှင် မြန်စွာပုပ်သိုးဆွေးမြည့်သွား
ခြင်း၊ တောခွေး၊ ခွေးအ၊ လင်းတ စသော အသားစားတိရစ္ဆာန်များက

စားသောက်ပစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်တန်ရာသည်။ တောထဲ၌ ဆင်သေကို
 ဘယ် အခါမျှမတွေ့ရသောကြောင့် ဆင်သချိုင်းရှိသည်ဟု မယူဆသင့်။
 စင်စစ် ဆင်သချိုင်းဆိုသည်မှာ အခြေအမြစ်လုံးဝမရှိသော လူတို့၏
 ယုံကြည်ချက်မျှသာဖြစ်၏။

(၆) ကျမ်းလာဆင်နှင့် ဆင်ဖြူတော်

ရှေးဟောင်းကျမ်းဂန်လာ ဆင်ဆယ်မျိုးအကြောင်းကို မုံရွေး ဆရာတော်၏ ဥတိန္နပျို့တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြဆိုထားသည်။

(၁) အာဠာဝကဆင်။ ။ ညှင်းညှင်းသာသာ မြည်ဟီးတတ်သော အသံရှိသည်ကို အစွဲပြု၍ အာဠာဝကဆင်ဟု ခေါ်သည်။ အာဠာဝက ဆင်သည် ယောက်ျား ၁၀ ယောက်၏အား အစွမ်းရှိသည် ဆို၏။

(၂) ဂင်္ဂေယျဆင်။ ။ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနား၌ စ၍ပေါက်ဖွားလာသော ဆင်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။ ဂင်္ဂေယျဆင်သည် သရက်ရွက်နုအဆင်း ရှိသည်။ အပေါင်းအသင်းနှင့် မွေ့လျော်တတ်သောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ ဥဒေါင်းမြီးစည်းနှင့်တူသော တင့်တယ်သော မြီးစည်းရှိခြင်း ကြောင့်လည်းကောင်း 'ကလာပ' ဟု ခေါ်ဆိုသေးသည်။ ၎င်းဆင်မျိုး သည် အာဠာဝကဆင်ဆယ်စီး၏အားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၃) ပဏ္ဍရဆင်။ ။ ဖက်ရွက်ရော်အဆင်းရှိသည်။ ဂင်္ဂေယျဆင် ဆယ်စီး၏အားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၄) တမ္ဗဆင်။ ။ ကြေးနီရောင်ကဲ့သို့ နီသောအဆင်းရှိသည်။

ပဏ္ဏရဆင်ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၅) ပိင်္ဂလဆင် ။ ။ အဖြူ အနီစသော အရောင်မျိုးစုံ ရောပြွမ်းနေသဖြင့် ကြောင်သောအဆင်းရှိသော ဆင်မျိုးကိုဆိုသည်။ တမ္ဗဆင်ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၆) ဂန္ဓဆင် ။ ။ ကောင်းသောအနံ့ရှိသော ဆင်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။ အရောင်အဆင်းအားဖြင့် အပြာရောင်နှင့် အဖြူ ရောင်ရောသော နှမ်းဆွတ်ဆုပ်အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း ရှိသည်ဟူ၍ လောကီကျမ်းများ၌ဆိုသည်။ ပိင်္ဂလဆင် ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၇) မင်္ဂလဆင် ။ ။ တင့်တယ်စွာသွားခြင်းရှိသော ဆင်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။ အလွန်နက်ကျောသော အဆင်းရှိ၍ ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံ သည်ဟု လောကီကျမ်းများ၌ ဆိုသည်။ ဂန္ဓဆင် ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၈) ဟေမဆင် ။ ။ ဝါရွှေသောအဆင်းရှိသော ဆင်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။ မင်္ဂလဆင် ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၉) ဥပေါသထဆင် ။ ။ ဥပေါသထအမျိုး၌ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကို ပူပန်စေတတ်သော လျှောက်ပတ်သောအရပ်၌ ကပ်၍နေတတ်သော ကြောင့်လည်းကောင်း ဥပေါသထဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ညီညွတ်ရှည်သွယ်သောအစွယ်၊ နှာမောင်း၊ အမြီးရှိသည်။ ဟေမဆင် ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

(၁၀) ဆဒ္ဒန်ဆင် ။ ။ အစွယ်၌အရောင်ခြောက်မျိုးရှိသော ဆင်မျိုးဖြစ်သည်။ ဥပေါသထဆင်နှင့် ဆဒ္ဒန်ဆင်တို့သည် အရောင်အဆင်းအားဖြင့် ဖွေးဖွေးဖြူဆွတ်သည်။ ဆဒ္ဒန်ဆင်သည် ဥပေါသထဆင် ဆယ်စီးအားကို ဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

ဆင်ဆယ်မျိုးတို့တွင် ဥပေါသထမျိုးနှင့် ဆဒ္ဒန်မျိုးသာ စကြာမင်း

တို့၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော ရတနာခုနစ်ပါးတွင် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းဆင်တို့၏ လက္ခဏာကား ထွက်သစ်စ နေလှလင် ကဲ့သို့ နီသောအရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော လက်၊ ခြေ၊ လည်၊ ခံတွင်း ရှိ၏။ သန်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ ဖြူသောအဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသောကိုယ်ရှိ၏။ အစွယ်နှစ်ချောင်း၊ နှာမောင်း၊ လက်၊ ခြေတို့သည် မြေသို့ထိကုန်၏။ အလုံးစုံသော ကြန်အင်္ဂါလက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။ တန်ခိုးအဘိညာဉ် နှင့်ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ ကောင်းကင်၌ ပျံသွားနိုင်စွမ်းရှိ၏။ ဆေးဒန်းမြင်းသီလာမှုန်ဖြင့်ရေး၍ ပိုင်းခြားအပ်သော ငွေတောင်နှင့် တူ၏ဟု မဟာသုဒဿနသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုသည်။

ရှေးမြန်မာမင်းများသည် ဆင်များကို အထူးသိဒ္ဓိတင်ထားခဲ့ကြ ပေရာ ကျမ်းဂန်လာဆင်များအကြောင်း စုံစုံလင်လင် ရေးသားတင်ပြရ ပါက စာအုပ်တစ်အုပ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဆင်တစ်ကောင် မွေးဖွားလာ လျှင် ရှေးပညာရှိ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားများသည် ကျမ်းဂန်များကိုးကား၍ အမျိုးအစားခွဲခြားတတ်ကြသည်။ မွေးဖွားစတွင် အရပ် ငါးမိုက် နှစ်သစ် ရှိက အရပ်ခုနစ်တောင်ရှိသည့် အာဇာနည်ဆင် ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ လေးမိုက်နှင့် လက်ခြောက်သစ်ရှိက အရပ်ခြောက်တောင်ရှိသော အလယ်အလတ် တန်းစားဆင်ဖြစ်မည်။ လေးမိုက်နှင့် လက်နှစ်သစ် သာရှိက အရပ် ငါးတောင်ရှိသော အငယ်စားဆင်ဖြစ်လိမ့်မည် စသည် ဖြင့် ဆင်တော် သန်မြတ်စွာဘွဲ့ မော်ကွန်း၌အဆိုရှိသည်။

ဆင်ဖြူတော်

ရန်ကုန်တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်သို့ ရောက်ဖူးကြသူတိုင်း ဆင်ဖြူမ ကလေးကို မြင်ဖူးကြပေလိမ့်မည်။ ထိုဆင်ဖြူမကလေးမှာ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၅၈ ခု၊ မတ်လ ၁၇ ရက်၊ တနင်္လာနေ့ညတွင် မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊

ကာမိုင်းတောင်တန်းနယ်၊ မိုင်းနောင်ရွာဟောင်းကြီးဝိုင်းအတွင်း ခေါင်းတု ချောင်းဖျား၌ နိုင်ငံပိုင်သစ်ထုတ်လုပ်ရေးရှိ 'မိစု' မည်သော ဆင်မကြီးက မွေးဖွားသော ဆင်ဖြူမကလေးဖြစ်သည်။

ထိုဆင်ဖြူမကလေး မွေးဖွားချိန်တွင် တော်လည်းခြင်း၊ ငလျင်အကြိမ်ကြိမ်လှုပ်ခြင်းများ ရှိခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ဆင်ဖြူမကလေး မွေးကင်းစတွင်ရှိသော အရပ်အမောင်းမှာ အမြင့်သုံးပေ၊ ကိုယ်လုံးလေးပေ၊ အမြီးမှာ တံခါးပိတ်ဖြစ်ပြီး အရှည်မှာ တစ်ပေ ကိုးလက်မ၊ ကျောငှက်ပျော့ကိုင်း၊ လည်ပင်း သုံးပေ တစ်လက်မနှင့် ကိုယ်ရေအဖြူ၊ မျက်စိအပြာဖြူ၊ သူငယ်အိမ် ပုလဲရောင်ဖြစ်သည်။ မွေးကင်းစတွင် မျက်လုံးများ၏ ထူးခြားချက်ကို ဆင်စာအုပ်တွင် ဆင်အုပ် ဦးစံညွန့်က 'ဆင်ဖြူမလေး၏ မွေးဖွားစ မျက်လုံးသူငယ်အိမ်သည် နံနက် ခြောက်နာရီတွင် ရွေးစေ့ခန့်ကြီး၍ ညနေခြောက်နာရီတွင် ရွေးစေ့ခန့်ငယ်သွားသည်' ဟု မှတ်သားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရှေးမြန်မာမင်းတို့သည် ဆင်ဖြူကို အလွန်အရေးပေးကြသည်။ ဆင်ဖြူရှင်ဘွဲ့ မရရှိသော မင်းတို့ကို သာမန်မင်းမျှသာဟု မှတ်ထင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်စီးရှင် သီဟသူသည် စမုန်မြစ်မှ မျောပါလာသော ဆင်ဖြူမအသေကောင်ကို ဆယ်ယူကာ မတ်တတ်ထားစေလျက် ထိုဆင်သေပေါ်တက်စီးပြီး တစ်စီးရှင်ဘွဲ့ ခံယူကြောင်း ရာဇဝင်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော ဆင်ဖြူသည် မင်းမြောက်တန်ဆာ ရတနာတစ်ပါးဖြစ်၏။ ဘုရင်မှတစ်ပါး မှူးမတ်စသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်များစီးနင်းပါက ဆားဒုက္ခရောက်တတ်သည့်အပြင် ဆင်မှာလည်း ဘုန်းယုတ်နိမ့်ကြောင်း ကုသပျို့၌ မုံရွေးဆရာတော်က စပ်ဆိုခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူရတနာ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် တစ်ရာတစ်ပါးသော ထီး

ဆောင်းမင်းအပေါင်းကို အောင်မြင်မည့် အတိတ်နိမိတ်ဖြစ်သည်ဟု ရှေးမြန်မာမင်းများ ယုံကြည်ကြသည်။ ဆင်ဖြူတော်ပေါ်လာခါနီး၌ မြေငလျင်လှုပ်တတ်သည်ဟုလည်း လူများယူဆကြသည်။

မြန်မာရာဇဝင်တွင် သက္ကရာဇ် ၆၇၄ ခုနှစ် နန်းတက်သော ပင်းယ ခေတ် တစ်စီးရှင် သီဟသူသည် ဆင်ဖြူရှင်ဘွဲ့ခံယူသည်။ အမရပူရ မြို့ကိုတည်သော ဘိုးတော် ပဒုံမင်းတရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခုနှစ်၊ မြို့သစ်တွင်ရသော ရတနာဆင်ဖြူတော်ကို 'ဥဘော်ပြောင်မွန်' ဟု ဘွဲ့အမည်ပေးတော်မူ၍ ဆင်ဖြူရှင်ဘွဲ့ကို ခံယူခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ ခုနှစ်မှစ၍ ၃၈ နှစ်ကြာမျှ အမရပူရ၌ ထီးနန်းစိုက်ခဲ့သော ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်၌ အမရပူရ ထီးပေါင်ကားအရပ်မှ ရရှိသော ဆင်ဖြူတော်ကလေး၊ စော်ဘွားဆက်သသော ဆင်ဖြူတော်ကလေး၊ မင်းကွန်းအလယ်ကျွန်းပေါ်၌ စံနေတော်မူစဉ် ဟံသာဝတီကြေးလုလင်မြို့နယ်၊ မင်းလှအရပ်မှ အရန်ဆင်များနှင့်ရရှိသော ကိုယ်လုံးဖြူ ဥပေါသထမျိုးနွယ် ဆင်ဖြူမာ် ဟံသာဝတီမြို့တောင် နိဗ္ဗာန်ရွာအရှေ့ ကွင်းသာယာအရပ်မှ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသော ဆင်ဖြူတော်၊ ယင်းသို့ အားဖြင့် ပဒုံမင်းလက်ထက်၌ ဆင်ဖြူတော်များပေါ်ပေါက်ခဲ့၍ တိုင်းပြည်စည်ပင်ပြော သာယာသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုအခါ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ ရွှေလမ်း၊ ငွေလမ်းဖောက်၍ တရုတ်သံအမတ်များ အမရပူရမြို့တော်သို့ရောက်ရှိစဉ် ဆင်ဖြူတော်များကိုတွေ့မြင်၍ အံ့ဩကြပုံကို စာဆိုတော်ကြီး ဒုတိယနဝဒေးက တရုတ်သံရောက်မော်ကွန်းတွင် စပ်ဆိုခဲ့သည်။

ပုဂံခေတ်ကုန်ဆုံး၍ သက္ကရာဇ် ၆၀၀ ကျော် ပင်းယခေတ်မှ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ ကုန်းဘောင်ခေတ် နောက်ဆုံး သီပေါမင်းအထိ နှစ်ပေါင်း ၆၀၀ ကျော်အတွင်း ရှေးမြန်မာဘုရင်မင်းများသည် ဆင်ဖြူများရှင်၊